

Riktlinjer för biståndsprövning med utgångspunkt från socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

1. Inledning	6
1.1 Syfte.....	6
1.2 Tillämpning.....	6
2. Lagstiftning	6
2.1 Socialtjänstlagen, (SoL)	6
2.2 Lagen om stöd och service till vissa Funktionshindrade, (LSS)	6
2.3 Hälso- och sjukvårdslagen, (HSL).....	6
2.4 Mål för insatser enligt SoL, LSS	7
2.5 Sekretess	7
2.6 Förvaltningslagen (FL).....	7
3. Skyldighet att rapportera missförhållanden	8
3.1 Anmälan om missförhållanden.....	8
3.2 Anmälan om missförhållanden i omsorgen om äldre och funktionshindrade enligt 14 kap. 3 § SoL och SOSFS 2000:5 (S), 24 b § LSS (Lex Sarah).....	8
3.3 Anmälningsskyldighet enligt bestämmelser i 6 kap. 4 § lagen (1998:531) (Lex Maria) om yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvårdens område.	8
4. Utgångspunkter i socialtjänstlagen, (SoL)	8
4.1 Rätten till bistånd - socialtjänstlagen.....	8
4.2 Vägledande principer vid biståndsbedömning	9
4.3 Ansvarsfördelning mellan kommuner	9
4.4 Delegation.....	10
4.5 Samverkan.....	10
4.6 Individuell plan SoL och HSL (samordnad individuell plan, SIP).....	10
5. Utgångspunkter i lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, (LSS) .11	
5.1 Skälig levnadsnivå enligt SoL – goda levnadsvillkor enligt LSS	11
5.2 Förhandsbesked enligt LSS	38
6. Dokumentation och handläggning	12
6.1 Ett ärende enligt SoL	12
6.2 Ett ärende enligt LSS.....	12
6.3 God man	12
6.4 Förvaltare	13
6.5 Ombud med fullmakt.....	13
6.6 Yttrande till överförmyndarnämnd.....	13
6.7 Tolk.....	13
6.8 Biståndshandläggare	13
6.9 Utredning	14

6.10	Kommunicering.....	15
6.11	Överklagande	15
7.	Dokumentation	15
7.1	Gallring.....	15
7.2	Verkställighet.....	16
7.3	Uppföljning av beslut.....	16
8.	Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen, (SoL) för hemtjänst ...	16
8.1	Hemtjänst.....	17
8.2	Den enskildes ansvar/hushållsgemensamt ansvar.....	17
8.3	Begreppet hemtjänst.....	18
8.5	Insatser som ingår i personlig omvårdnad.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.6	Serviceinsatser	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.7	Hushållsgemensamma serviceinsatser	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.8	Insatser som ingår i service	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.9	Ledsagning	22
8.10	Insatser till den som vårdar eller stödjer närstående.....	23
8.11	Avlösning.....	23
8.12	Sysselsättning/aktivering	Fel! Bokmärket är inte definierat.
8.13	Anhöriganställning	24
8.14	Anhörigbidrag	24
9.	Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen, (SoL) för korttidsvistelse.....	26
9.1	Kriterier för korttidsvistelse	26
9.2	Akut behov av korttidsvistelse.....	27
9.3	Korttidsvistelse/Hospice.....	27
10.	Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen, (SoL) för vård- och omsorgsboende.....	29
10.1	Äldres rätt att bo tillsammans.....	29
10.2	Den medboendes biståndsbehov	30
11.	Verkställighet av vård- och omsorgsboende	31
11.1	Om den enskilde tackar ja	31
11.2	Om den enskilde tackar nej.....	31
11.3	Ansökan om vård- och omsorgsboende på en specifik enhet.....	31
11.4	Önskemål om flytt till annat vård- och omsorgsboende.....	32
11.5	Personlig omvårdnad inom vård- och omsorgsboende.....	32
11.6	Serviceinsatser	33

11.7 Sökande från annan kommun (2 a kap 8 § SoL).....	34
12. Riktlinjer för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).....	35
12.1 Personkretsbedömning i LSS.....	35
12.2 Personkrets 1 (1 § 1 LSS)	36
12.3 Personkrets 2 (1 § 2 LSS)	36
12.4 Personkrets 3 (1 § 3 LSS)	37
12.5 Personkretsbedömning av barn.....	38
12.6 Föräldraansvar.....	38
12.7 Personer över 65 år	38
12.8 Prövning av ansökan.....	39
13. Riktlinjer för insatser enligt LSS (9 § LSS).....	39
13.1 Insatser enligt LSS (9 § LSS)	40
14. Riktlinjer för Personlig assistans (9 § 2 LSS samt 51 kap) Socialförsäkringsbalken (SFB).....	41
14.1 Åldersgräns för personlig assistans	41
14.2 Personlig assistans till barn.....	42
14.3 Föräldrar med funktionsnedsättning.....	42
14.4 Makars gemensamma ansvar	42
14.5 Gemensamt ansvarstagande i hushållet.....	42
14.6 Personlig assistans i barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård....	42
14.7 Behov av fler än en assistent samtidigt	43
14.8 Utformning av personlig assistans	43
14.9 Beslut och uppföljning.....	43
14.10 Den enskilde har grundläggande behov överstigande 20 timmar per vecka.....	43
14.11 Om den enskilde har grundläggande behov understigande 20 timmar per vecka ..	44
14.12 Personlig assistans i bostad med särskild service (enl. LSS och SoL)	45
14.13 Tillfälligt utökad behov av personlig assistans.....	45
14.14 Tillfälligt utökad behov av personlig assistans vid tillfällig försämring i hälsotillståndet	45
14.15 Semester/rekreations/rehabiliteringsresor med personlig assistans	46
15. Riktlinjer för Ledsagarservice (9 § 3 LSS)	46
15.1 Vem kan få ledsagarservice?.....	47
15.2 Resevillkor	47
15.3 Semester/rekreations/rehabiliteringsresor med ledsagarservice.....	48
16. Riktlinjer för Kontaktperson (9 § 4 LSS).....	49

16.1 Avgift.....	49
17. Riktlinjer för Avlösarservice i hemmet (9 § 5 LSS)	50
18. Riktlinjer för Korttidsvistelse utanför det egna hemmet (9 § 6 LSS).....	51
18.1 Köp av plats av annan anordnare	52
18.2 Korttidstillsyn 13 – 21 år (9 § 7 LSS).....	52
19. Riktlinjer Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar utanför föräldrahemmet (9 § 8 LSS)	54
19.1 Familjehem	54
19.2 Bostad med särskild service för barn och ungdomar.....	55
19.3 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (9 § 9 LSS)	55
19.4 Bostad med särskild service	56
19.5 Servicebostad.....	57
19.6 Gruppboende	57
19.7 Särskilt anpassad bostad	58
20. Riktlinjer för Daglig verksamhet (9 § 10 LSS).....	58
21. Riktlinjer för Individuell plan (enligt 10 § LSS)	60
22. Avgifter LSS.....	60
23. Att verkställa beslut.....	60
23.1 Icke verkställda beslut.....	61
24. Uppföljning och samverkan myndighet/utförare	61

1. Inledning

1.1 Syfte

Riktlinjerna skall ses som ett stöd för socialförvaltningens biståndshandläggare. Med hänvisning till kommunallagen och regeringsformen ska myndigheter verka för objektivitets- och likställighetsprincipen. Alla beslut som fattas i enskilda ärenden fokuserar på den enskildes behov och är individuellt biståndsprovade. Genom tydliga och enhetliga riktlinjer för biståndshandläggning säkerställs en enhetlig och rättssäker myndighetsutövning. Riktlinjerna ska betraktas som en vägledning och anvisning om tillämpning av lagstiftning, mål och policys, i bedömningen av vilka insatser som kan bli aktuella för att tillgodose den enskildes behov.

Riktlinjerna innehåller det som socialnämnden i Timrå kommun bedömer som skälig levnadsnivå enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen samt goda levnadsvillkor enligt 7 § LSS.

Riktlinjerna är generella och får inte inskränka den enskildes rätt till att få sin ansökan individuellt prövad enligt socialtjänstlagen (SoL) eller Lag om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS).

1.2 Tillämpning

Riktlinjerna revideras kontinuerligt efter förändringar bland annat i lagtext och rättspraxis. Riktlinjerna är avgränsade, och utgår från bedömning av insatser som rör barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Riktlinjerna avser de myndighetsbeslut som fattas av biståndshandläggare, enhetschef, biträdande verksamhetschef och verksamhetschef.

2. Lagstiftning

2.1 Socialtjänstlagen, (SoL)

Socialtjänstlagens övergripande mål är att främja människors ekonomiska och sociala trygghet, och jämlikhet i levnadsvillkor. Vägledande principer är helhetssyn, frivillighet, självbestämmande, kontinuitet, normalisering, flexibilitet, närhet och valfrihet. Socialtjänstlagen utgår från en människosyn om delaktighet och eget ansvar. Den enskilde ska genom insatser som utges med stöd av SoL, tillförsäkras skälig levnadsnivå.

2.2 Lagen om stöd och service till vissa Funktionshindrade, (LSS)

Målet för insatserna enligt LSS, är att främja människors jämlikhet i levnadsvillkor och fulla delaktighet i samhällslivet, vilket ger uttryck för tillgänglighet, inflytande, delaktighet, självbestämmande, helhetssyn och kontinuitet. Insatserna skall leda till att den enskilde får en möjlighet att leva som andra. Funktionshindrade barn och ungdomar ska ges förutsättningar för en god fysisk och psykisk utveckling.

2.3 Hälso- och sjukvårdslagen, (HSL)

Dessa riktlinjer omfattar inte hälso- och sjukvårdsinsatser som utförs genom läkarordination eller delegering från legitimerad personal.

2.4 Mål för insatser enligt SoL, LSS

I varje beslut skall mål för Socialtjänstens insatser anges. Målen skall preciseras såväl kortsiktigt som långsiktigt på individnivå samt förenligt med Socialtjänstens mål med beviljat bistånd.

2.5 Sekretess

För den som är anställd inom socialtjänsten gäller sekretesslagens bestämmelser enligt 26 kap. 1 §, 3 §, 4 §, 6 §, 7 §, 8 §, 10 § Offentlighets- och sekretesslag (2009:400).

Detta medföljer att alla uppgifter som rör den enskildes personliga förhållanden, såsom exempelvis sjukdom eller behandling, skyddas av sekretess och får som regel endast utlämnas om så den enskilde har lämnat sitt medgivande till detta. Samma grundprincip gäller också om annan myndighet eller förvaltning inom kommunen vill ha uppgifter som rör den enskilde.

Den som bryter mot tystnadsplikten kan straffas enligt lag.

Sekretess kan endast upphävas om den enskilde själv lämnar sitt medgivande till detta, eller om det står klart att den enskilde eller någon närstående inte lider men av att uppgifterna utlämnas. Därutöver får uppgifterna endast röjas om det enligt lag eller förordning finns en möjlighet eller skyldighet att lämna ut uppgifter, t.ex. på begäran av domstol och/eller vissa tillsynsmyndigheter.

2.6 Förvaltningslagen (FL)

FL huvudsyfte är att garantera enskilda individers rättssäkerhet i kontakten med myndigheter.

Av FL 6§ framgår att ”en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål”.

9 § Ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Handläggningen ska vara skriftlig. Myndigheten får dock besluta att handläggningen helt eller delvis ska vara muntlig, om det inte är olämpligt.

Socialtjänsten är skyldig att erbjuda god service och snabb handläggning. Socialtjänsten ska lämna upplysningar och råd till enskilda om sådana bestämmelser och sådan praxis som faller inom förvaltningens område. Det kan handla om allt ifrån att hjälpa till med att fylla i blanketter och upprätta en ansökan, till att – t ex genom förslag på ytterligare utredning eller komplettering av handlingarna – vägleda den enskilde till ett bättre sätt att nå önskat resultat. Det faktum att serviceskyldigheten är långtgående men inte obegränsad. Förvaltningen ska bistå med information och service endast i lämplig omfattning.

3. Skyldighet att rapportera missförhållanden

3.1 Anmälan om missförhållanden

I 14 kap. 1 § SoL framgår bl.a. att var och en som får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd bör anmäla detta till nämnden.

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom samt andra myndigheter inom hälso- och sjukvården, annan rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet, socialtjänsten och kriminalvården, är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detta gäller även dem som är anställda hos sådana myndigheter.

Sådan anmälningskyldighet gäller också dem som är verksamma inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som berör barn och unga eller annan yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet inom hälso- och sjukvården eller på socialtjänstens område. Anmälan skall göras till Mottagningsfunktionen inom socialförvaltningen.

3.2 Anmälan om missförhållanden i omsorgen om äldre och funktionshindrade enligt 14 kap. 3 § SoL och SOSFS 2000:5 (S), 24 b § LSS (Lex Sarah)

För att säkerställa att omvårdnaden sker på ett värdigt och respektfullt sätt med vårdtagarens personliga integritet i fokus har all personal i som ingår i socialtjänstens verksamhet en skyldighet att anmäla övergrepp eller misstanke om övergrepp av personal gentemot vårdtagare:

Anmälan görs till utsedd tjänsteman på socialkontoret utifrån delegationsordning för socialtjänsten. Utredning görs av socialkontorets tjänsteman som lämnar utredning och anmälan till socialnämnd för beslut. Om missförhållanden ej är åtgärdade inom en vecka lämnas anmälan till socialstyrelsen.

3.3 Anmälningskyldighet enligt bestämmelser i 6 kap. 4 § lagen (1998:531) (Lex Maria) om yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvårdens område.

Vårdgivare har skyldighet att snarast anmäla till Socialstyrelsen om en patient i samband med hälso- och sjukvård drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom. Anmälan lämnas till medicinskt ansvarig sjuksköterska, (MAS).

4. Utgångspunkter i socialtjänstlagen, (SoL)

4.1 Rätten till bistånd - socialtjänstlagen

Av 4 kap. 1 § SoL framgår den enskildes rätt till bistånd:

”Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv”.

I lagtext finns inga begränsningar för vilka insatser som enskild kan ansöka om. Det är således behovsbedömningen som avgör om ansökan beviljas eller avslås. Bedömningen utgår från om insatsen är nödvändig för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå.

Skälig levnadsnivå:

Skälig levnadsnivå beskriver nivån på kvaliteten och den levnadsstandard som lagen garanterar. Vad som är skäligt bedöms individuellt gentemot den enskildes livssituation och allmänt gentemot aktuell praxis och rättsläge.

Att tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt:

Vuxna människor har ansvar att om möjligt själva tillgodose sina behov. Lever den sökande i hushållsgemenskap bedöms servicebehov kunna tillgodoses genom make/maka/sambo. Kommunens ansvar inträder om behoven ej bedöms kunna tillgodoses av den enskilde eller på annat sätt.

Livsföring i övrigt:

Med livsföring i övrigt avses alla behov, bortsett de ekonomiska, som den enskilde kan ha för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå.

4.2 Vägledande principer vid biståndsbedömning

Den enskilde är ansvarig för sitt liv och för sina beslut. Detta innebär ett egenansvar att själv försöka tillgodose sina behov, att till exempel byta bostad när den nuvarande inte motsvarar behoven, att ta del av information om de aktiviteter och hjälpinsatser som finns att tillgå.

- Den enskilde har rätt till kommunalt bistånd när denne inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt.
- Biståndshandläggarens utredning ska utgå från ett helhetsperspektiv, där hänsyn tas till den enskildes sociala, fysiska, psykiska och existentiella behov.
- Biståndet ska utformas så att det stärker den enskildes möjlighet att leva ett så självständigt liv som möjligt.
- I första hand provas insatser i det egna ordinära boendet, om behovet ej bedöms kunna tillgodoses på annat sätt kan det bli aktuellt med insatser utom den ordinära bostaden.

4.3 Ansvarsfördelning mellan kommuner

Vistelsekommunens ansvar/flyttning till annan kommun 2a kap 1 och 2 §§ SoL tydliggör bland annat att kommunen har det yttersta ansvaret för att den som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp som denne behöver. 2a kap 8 § SoL klargör att om en person som är äldre, allvarligt sjuk eller funktionshindrad har ett omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser och vill flytta till en annan kommun, har rätt att ansöka om insatser hos den kommun som personen önskar flytta till. Den kommun som prövar ansökan får inte ta hänsyn till att behovet av insatser kan tillgodoses av den kommun där personen bor för tillfället.

För svenska medborgare som är bosatta utomlands och som har ett omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser är 2 kap 8 § SoL inte tillämplig. Lagens tillämplighet styrs av vistelsebegreppet. Det innebär att lagen blir tillämplig först när den enskilde vistas i Sverige. Generellt gäller vistelsebegreppet då utländska medborgare har permanent uppehållstillstånd i Sverige. De ska då behandlas som svenska medborgare vad avser insatser enligt kap. 4 § 1 SoL. Vistelsebegreppet innebär att utländska medborgare, som vistas i Sverige tillfälligt, d.v.s. som turister, besökande eller dylikt, utan avsikt att arbeta i landet, har rätt till nödvändiga insatser i akuta situationer tills dess att återresa till hemlandet anordnas.

Lagen om mottagande av asylsökande (LMA) omfattar inte hjälp i hemmet och asylsökande har därför rätt att få sin ansökan om sådan insats prövad enligt 4 kap 1 § SoL. Ansökan prövas utifrån individuella förhållanden men får inte avvisas enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas. I ärenden där sökande tillhandahåller bostad eller övriga insatser från Migrationsverket ska handläggare vid Migrationsverket kontaktas och i samverkan med biståndshandläggare hantera ärendet gemensamt. Kommunen har för sådana insatser rätt att återsökta ekonomiska medel (Se separat riktlinje för ärendehantering).

4.4 Delegation

Rätt att fatta beslut om insatser för funktionshindrade och äldre regleras i socialnämndens delegationsordning. Den som i detta dokument anges fatta beslut på delegation från socialnämnden är socialchef, verksamhetschef, biträdande verksamhetschef, enhetschef samt biståndshandläggare. Tillämpningsföreskrifter gällande taxor och avgifter samt diverse omkostnadsersättningar beslutas i särskild ordning av socialnämnden samt kommunfullmäktige (Se separat delegationsordning).

4.5 Samverkan

För att socialnämnden ska kunna göra en allsidig utredning och bedömning av den enskildes behov, ska samverkan så långt det är möjligt ske såväl internt inom förvaltningen som externt, med utgångspunkt för den enskildes bästa.

4.6 Individuell plan SoL och HSL (Samordnad individuell plan, SIP)

Samordnad individuell plan, SIP, ska upprättas tillsammans med brukare om insatser från både socialtjänst och hälso- och sjukvård behöver samordnas. Enligt 2 kap 7 § SoL är kommunen tillsammans med landstinget ansvarig för att upprätta en individuell plan, då den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården. Med socialtjänst avses i detta sammanhang alla sociala insatser som kommunen ansvarar för enligt såväl SoL som LSS. Bestämmelsen omfattar såväl barn som vuxna som är i behov av en individuell plan för att få sina behov tillgodosedda. Planen ska upprättas om kommunen eller landstinget bedömer att den behövs, för att den enskilde ska kunna få sina behov tillgodosedda. Detta kan emellertid endast ske om den enskilde samtycker till att planen upprättas. Arbetet med utformning av planen ska påbörjas utan dröjsmål. Planen ska så långt det är möjligt upprättas tillsammans med den enskilde. Närstående ska ges möjlighet att delta i arbetet med planen om det är lämpligt och om den enskilde inte motsätter sig det.

Av planen ska framgå vilka insatser som behövs, vilka insatser respektive huvudman ska svara för, vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget samt vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

5. Utgångspunkter i lagen om stöd och service för vissa funktionshindrade, (LSS)

LSS är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor, att den enskilde får den hjälp denne behöver i det dagliga livet och ges möjlighet till att påverka vilket stöd och vilken service personen får. LSS ger rätt till särskilt stöd och särskild service som människor kan behöva utöver det som de kan få genom annan lagstiftning. Lagens intention är att främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra, trots funktionsnedsättning. LSS är en kompletterande lagstiftning som träder in när annan lagstiftning inte räcker till för att garantera den funktionshindrade goda levnadsvillkor. En begäran om stöd och service från person som ingår i lagens personkrets ska i första hand prövas enligt LSS. Skälet till detta är att det i allmänhet får antas vara till fördel för den enskilde.

5.1 Skälig levnadsnivå enligt SoL – goda levnadsvillkor enligt LSS

Goda levnadsvillkor enligt LSS är att jämföra med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder, medan skäliga levnadsvillkor enligt SoL anger vad som krävs för att den enskilde ska klara sin dagliga livsföring. Differensen förklaras genom de olika utgångspunkterna för respektive lagstiftning, där LSS ofta anser livslånga behov medan SoL i huvudsak avser mer tillfälliga behov. En annan skillnad mellan lagrummen SoL och LSS gäller tillämpning av regler för avgifter.

Vid bedömning om en person har rätt till bistånd enligt SoL används begreppet skälig levnadsnivå. Den enskilde beviljas bistånd om:

- ett behov föreligger
- behovet inte kan tillgodoses på annat sätt
- biståndet behövs för att hon/han skall tillförsäkras en skälig levnadsnivå

Vid bedömning om en person har rätt till insatser enligt LSS används begreppet goda levnadsvillkor. Den enskilde beviljas insats om:

- hon/han omfattas av någon av lagens tre personkretsar
- behov av insatsen föreligger
- behovet inte tillgodoses på annat sätt
- insatsen behövs för att hon/han skall tillförsäkras goda levnadsvillkor

6. Dokumentation och handläggning

Ett ärende enl. SoL eller LSS uppkommer när den enskilde eller legal företrädare ansöker eller begär insats. En utredning påbörjas och leder till ett beslut om bifall, avslag, eller delavslag. Utredning kan också avslutas på grund av andra skäl exempelvis i situationer då den enskilde återtagit sin ansökan eller inte medverkat till fullföljande av utredning.

Då beslutet är fattat skall beslutet verkställas. Detta sker genom att beslut om insatser överlämnas till ansvarig för verkställighet och därefter påbörjas. Handläggning skall ske skyndsamt utan att kravet på allsidighet åsidosätts.

6.1 Ett ärende enligt SoL uppkommer genom;

- ansökan
- anmälan
- förfrågan
- på annat sätt (uppmärksammat i yrkesutövning)

När någon ansöker om insatser enligt SoL, ska alltid utredning inledas (11 kap 1 § SoL). Utredningsskyldigheten i SoL gäller alltså sådant som kommit till nämndens kännedom och som kan leda till en åtgärd från nämnden. Det finns inga formella krav på hur en ansökan ska se ut, desamma gäller anmälan. Om det skulle vara så att det redan från början står klart att en ansökan kommer att leda till ett avslag, är nämnden enligt SoL ändå skyldig att utreda och fatta beslut i ärendet. Den enskilde måste ges möjlighet till att kunna överklaga ett beslut som går denne emot. Information om hur beslut överklagas skall därför bifogas de avslagsbeslut som skickas till den enskilde. Om enskild ansökt om bistånd för att därefter återta ansökan, ska utredande biståndshandläggare i öppnad utredning, motivera orsak till återtagande av ansökan. Biståndshandläggare fattar därefter beslut om att avsluta utredning på de grunder som föranlett avslutsorsak.

Anmälningar som inte föranleder ansökan hanteras genom att biståndshandläggare påvisar utförda åtgärder och behandlar inkommen anmälan (se separat rutin/delegationsordning).

6.2 Ett ärende enligt LSS uppkommer;

- Genom begäran som endast kan göras av den enskilde själv eller dennes legala ställföreträdare

En ansökan/begäran kan vara både muntlig eller skriftlig och handläggaren skall kunna hjälpa till att formulera en sådan om den enskilde så vill (myndighetens serviceskyldighet som gäller enligt 4 § FL, förvaltningslagen). En begäran enligt LSS föranleder alltid till att utredning inleds.

6.3 God man

Om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande behöver hjälp med att bevaka sin rätt, förvalta sin egendom eller sörja för sin person, ska rätten, om det behövs, besluta att anordna godmanskap för honom eller henne (11 kap. 4 § föräldrabalken). Sådant beslut får inte meddelas utan den enskildes samtycke,

om inte den enskildes tillstånd hindrar att hans eller hennes mening inhämtas. En person som har god man behåller sin rättshandlingsförmåga. Den gode mannen får därför enbart företräda den enskilde inom ramen för sitt förordnande, genom den enskildes samtycke.

6.4 Förvaltare

Rätten kan med stöd av 11 kap 7 § föräldrabalken utse förvaltare för den som inte kan vårda sig själv eller sin egendom. I förhållande till godmanskapet är förvaltarskap en mer inskridande åtgärd. Förvaltarskap ska inte anordnas i situationer då den enskilde på annat, mindre ingripande sätt, kan få hjälp med sina angelägenheter. Genom förvaltarskapet förlorar den enskilde stora delar av sina egna handlingsmöjligheter. Förvaltaruppdraget ska utformas till den enskildes behov och förvaltaren ska verka som ställföreträdare för sin huvudman.

6.5 Ombud med fullmakt

Enskild som för talan i myndighet kan anlita ombud. Ombudet kan helt eller delvis företräda sin uppdragsgivare, vid exempelvis kommunikering och/eller närvaro vid sammanträden. Av skriftlig eller muntlig fullmakt ska framgå vem eller vilka som får företräda den enskilde, i vilken omfattning samt vilken tidsperiod fullmakt är giltig. Skriftlig fullmakt ska vara undertecknad av den enskilde och innehålla ombudets namn (behöver ej vara bevittnad). Om muntlig fullmakt lämnas ska detta dokumenteras. Giltighet för muntlig fullmakt som lämnats vid tidigare skede ska kontrolleras. Handläggaren kan kräva skriftlig fullmakt för att kunna kontrollera att fullmakt är giltig. Fullmakten ska alltid uppvisas i original. En fullmakt kan alltid återkallas av den enskilde. En fullmakt innebär inte att enskild, inte behöver ha kontakt med handläggaren, det är alltså tillåtet att yrka på att den enskilde personligen deltar i utredningen när så behövs.

6.6 Yttrande till överförmyndarnämnd

Om Socialnämnden finner att god man eller förvaltare bör förordnas enskild, ska detta anmälas till överförmyndarnämnden. Detta gäller också i ärenden där Socialnämnden ser ett förändrat behov av god man eller förvaltare för enskild (5 kap 3 § socialtjänstförordningen, föräldrabalken 11 kap 4 §, 7 §). Socialnämnden har också enligt (FB 16 kap. 10 §) en skyldighet att lämna ut begärda uppgifter till överförmyndarnämnd. Yttrande till överförmyndarnämnden kan upprättas såväl genom biståndshandläggare som ansvarig för verkställighet av insatser. Biståndshandläggare och verkställare ansvarar gemensamt för att samverka och ta ställning till vem av parterna som har bäst kännedom om enskildes situation och aktuella behov.

6.7 Tolk

Om sökande inte behärskar det svenska språket eller är allvarligt hörsel- eller talskadad ska tolk anlitas (8 § Förvaltningslagen). Det är myndighetens ansvar att förvissa sig om att avsedd information kan inhämtas och delges den enskilde. Vid behov ska därför auktoriserad tolk anlitas.

6.8 Biståndshandläggare

Biståndshandläggaren är en person som arbetar med myndighetsutövning. Myndighetsutövning innebär ensidigt rätt att fatta beslut om förmåner och rättigheter enligt gällande lagstiftning avseende juridiska eller fysiska personer. Biståndshandläggaren arbetar på uppdrag av Socialnämnden utifrån fastställd delegationsordning, utreder och bedömer

utifrån rådande lagstiftning och kommunens riktlinjer. Det centrala är att utredningen fokuserar på de behov och resurser som den enskilde har, med utgångspunkt i vad den enskilde har ansökt om.

Biståndshandläggaren prövar om en den enskilde är berättigad till bistånd eller inte. Besluten bygger på den information biståndshandläggaren samlar in och på gällande lagstiftningen inom området. En viktig del av biståndshandläggarens arbete är att ha kontakt med dem som ansökt om, eller har fått rätt till bistånd. Biståndshandläggaren följer även upp och utvärderar beviljat bistånd. Om den enskildes behov förändras beslutas om vilka förändringar som ska utföras i biståndet.

Utredningen måste dokumenteras väl, det är viktigt att det i dokumentationen klart framgår vilka uppgifter som socialtjänsten grundar sitt beslut på, vad beslutet avser och målsättningen med insatserna. Detta gäller alla utredningar och beslut så att den enskilde skall kunna begära rättelse eller överklaga ett beslut.

6.9 Utredning

Utredningen/beslutsunderlaget bygger på samtalet med den enskilde och dennes uppfattning om sin livssituation. Genom samtal med den enskilde och andra betydelsefulla aktörer/uppgiftslämnare, ska biståndshandläggaren bilda sig en uppfattning om vilka behov och förmågor personen har. Hur omfattande utredningen ska vara varierar från fall till fall. Utgångspunkten bör emellertid vara att utredningen endast ska innehålla uppgifter som är av betydelse för ärendet.

Vid beslut om bifall av en ansökan om bistånd enligt SoL skall det framgå;

- vad den enskilde ansöker om
- vilka behov den enskilde har
- vilka resurser den enskilde själv har
- att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt - att andra samhällsorgan, anhöriga eller organisationer.
- att bistånd behövs för att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå

Vid beslut om bifall av en ansökan om insats enligt LSS skall det framgå;

- att personen själv eller laglig ställföreträdare ansöker om insatsen
- att den enskilde tillhör personkrets 1-3 enl. LSS
- att insatsen återfinns i 9 § LSS punkt 2-10
- att ett behov av insats enligt 9 § LSS punkt 2-10 föreligger
- att behovet faktiskt inte tillgodoses på annat sätt
- att insats behövs för att tillförsäkra den enskilde goda levnadsvillkor

6.10 Kommunicering

Enligt 17 § förvaltningslagen, har den enskilde rätt att ta del av beslutsunderlaget och har rätt att yttra sig innan ett beslut fattas. Kommunicering behövs ej om den enskildes ansökan beviljas till alla delar. Den enskilde skall vid kommunicering inkomma med yttrande inom *14 dagar*. 14 dagar avräknas från den dag den enskilde mottagit utredningsunderlaget. Kommunicering ska alltid dokumenteras (11 kap. 6 § SoL).

6.11 Överklagan

För beslut om insatser enligt SoL och LSS inträder Förvaltningslagens (FL) bestämmelser för vad som avser hantering av biståndsbeslut. Om en ansökan beviljas i enlighet med den enskildes framställan kan detta meddelas genom skriftlig underrättelse alternativt i samråd med den sökande, genom muntlig delgivning. Om beslutet helt eller delvis innebär avslag på ansökan måste beslutet motiveras skriftligen och besvärshänvisning lämnas. Där skall framgå hur man överklagar, vilken tid man har på sig från det att man tagit del av beslutet, till vilken instans klagan kommer att behandlas, samt att överklagandet skall lämnas till socialnämnden. Vilka beslut som kan överklagas genom förvaltningsbesvär regleras i 16 kap. 3 § SoL och i 27 § LSS. Biståndshandläggare ska, om så den enskilde önskar, vara behjälplig med att upprätta den enskildes överklagan.

7. Dokumentation

Skyldigheten att dokumentera regleras i Socialtjänstlagen (11 kap. SoL) och i lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (21 a och 21 b § LSS)

Dokumentationen ska visa vilka beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Dokumentationen ska utformas med respekt för den enskildes integritet. Handlingar som rör enskildas personliga förhållanden ska förvaras så att obehöriga inte får tillgång till dem. Den enskilde bör hållas underrättad om de anteckningar och journalanteckningar som förs. Om den enskilde anser att någon uppgift i dokumentationen är oriktig ska detta antecknas. Bestämmelserna om dokumentation gäller också i tillämpliga delar i enskild verksamhet. Dokumentationen skall bevaras så länge den kan antas ha betydelse för åtgärder i verksamheten.

7.1 Gallring

Anteckningar och andra uppgifter i en personakt hos socialnämnden som tillhör en sådan sammanställning av uppgifter som avses i lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall arkiveras (gallras) fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Uppgifterna skall dock inte arkiveras (gallras) så länge uppgifter om samma person inte har gallrats av nämnden enligt andra stycket.

Uppgifter i en sammanställning som avses i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten skall gallras fem år efter det att de förhållanden som uppgifterna avser har upphört. Arkiveringen (gallringen) skall vara avslutad senast kalenderåret efter det att gallringsskyldigheten inträdde. Handlingar undantas från gallring av hänsyn till forskningens behov i samtliga kommuner i bl. a Västernorrlands län, och i övriga kommuner beträffande ett representativt urval av personer. Lag (2005:452).

7.2 Verkställighet

Dokumentationsskyldighet gäller även i verkställighet. Detta har ett värde när beslutad insats skall följas upp och utgör då ett underlag för utvärdering av utförda insatser. Dokumentation skall ske i löpande journalanteckningar. Detta gäller chef för verkställigheten.

7.3 Uppföljning av beslut

Biståndshandläggaren ansvarar för att dokumentera och följa upp biståndsprovade insatser. Vid tidsbegränsade beslut ska biståndsbeslut följas upp innan beslutstiden löpt ut, och den enskildes behov ska därmed prövas på nytt. Handläggningen går till på sedvanligt sätt: ansökan, kartläggning, bedömning av behov i den dagliga livsföringen och beslut.

8. Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen, (SoL) för hemtjänst

Av 3 kap 6 § SoL framgår att: *"Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamheter eller annan liknande socialtjänst underlätta för den enskilde att bo hemma och ha kontakt med andra"*. Detta förstärks i 5 kap 4 § SoL under rubriken Äldre människor: *"Socialnämnden skall verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden"* och i 5 kap 5 § SoL *"skall verka för att äldre människor får goda bostäder och skall ge dem som behöver det stöd och hjälp i hemmet och annan lättåtkomlig service."*

Socialnämnden ansvarar för följande insatser för äldre enligt socialtjänstlagen:

- Hjälps i hemmet (hemtjänst)
- Ledsagning av social karaktär
- Trygghetslarm
- Dagverksamhet för dementa (dagvård)
- Korttidsplats
- Särskilt boende
- Anhörigbidrag
- Uppsökande verksamhet

Samtliga insatser utom uppsökande verksamhet går att överklaga. Uppsökande verksamhet kräver inte biståndsprövning.

8.1 Hemtjänst

Hemtjänst är ett individuellt behovsprövat bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Hemtjänstinsatser kan beviljas den som på grund av exempelvis åldersrelaterad fysisk funktionsnedsättning, psykisk funktionsnedsättning och sjukdom är i behov av hjälp i hemmet, för att uppnå skälig levnadsnivå, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Beslut om hemtjänst fattas enligt 4 kap. 1 § SoL. I beslutet ska anges vilka hemtjänstinsatser den enskilde beviljats, hur ofta de ska ges samt vilken tidsperiod beslutet avser.

I Timrå kommun verkställs beslut om hemtjänst både inom ordinärt boende och i särskilt boende. Insatserna ges som bistånd för att den enskilde skall kunna bo kvar i ordinärt boende. Rätt till hemtjänst avgörs inte av ålder utan utgår från den enskildes behov.

För att arbetsgivaren (Timrå kommun) skall kunna följa arbetsmiljölagstiftningen och upprätthålla en god arbetsmiljö för socialtjänstens personal, måste den enskilde om behov föreligger, acceptera att exempelvis möblera om i sin bostad eller att ta emot erforderliga hjälpmedel vid lyft och förflyttningar.

8.2 Den enskildes ansvar/hushållsgemensamt ansvar

Målet med hemtjänst är att insatserna ska stödja den enskildes förutsättningar att leva så normalt och självständigt som möjligt. Vid behovsprövning skall därmed i första hand utvärderas vilka åtgärder som har beprövats/kan utges i den invanda hemmiljön. Kan den enskildes hinder avhjälpas eller minskas genom åtgärder i den fysiska miljön såsom bostadsanpassning eller tekniska hjälpmedel skall den enskilde hänvisas till sådana alternativ. Samtidigt har också den enskilde ett ansvar för sitt eget liv och sin bostad. Uppmärksamhet på den egna bostadens beskaffenhet i relation till framtida förändringar av kroppsfunctioner och övervägande att byta bostad för att klara ett fortsatt självständigt boende är exempel på detta ansvar. Dialog kring möjligheten att vid behov byta bostad genom egna initiativ ska initieras av biståndshandläggaren.

Av 1 kap 2 och 4 §§ äktenskapsbalken regleras gemensamt ansvar för makar. Hemtjänsten ska i princip inte ta över den icke biståndsbehövande makens/makans ansvar för det gemensamma hushållet. Mer omfattande omsorgsbehov anses däremot inte ligga inom detta ansvar. Därför kan direkta vård- och omsorgsinsatser bedömas vara av sådan karaktär att det inte är rimligt att begära att maken/makan tar ansvar för dessa insatser.

Om det finns barn i hushållet är grunden att barn över 12 år själva tar ansvar för att medverka till hemmets skötsel. Det kan exempelvis handla om att städa sina sovrum eller att tvätta sina kläder.

Akut behov av hemtjänst

Ibland uppstår behov av hemtjänstinsatser akut. Det kan exempelvis handla om personer som inte tidigare haft hemtjänst. Den vanligaste situationen där hemtjänst behöver sättas in eller utökas omedelbart är då en anhörig som står för vård och omsorg själv blir sjuk. Om det akuta behovet uppkommer dagtid kan biståndshandläggare alternativt enhetschef för hemtjänst besluta om tillfälliga insatser i avvaktan på att en ordinarie utredning av behoven kan genomföras.

Om akuta behov inträffar kvällar, nätter eller helger (utanför kontorstid) kan distriktssköterska besluta om tillfälliga hemtjänstinsatser. Sådana beslut regleras inte av biståndsbeslut. I situationer där hemtjänstinsatser blir aktuella utan biståndsbeslut svarar distriktssjuksköterska för att informera hemtjänstens enhetschef som i sin tur snarast möjligen skall meddela biståndshandläggare om behov av insatser inte är övergående. Biståndshandläggaren följer upp den enskildes situation och bedömer behovet.

8.3 Begreppet hemtjänst

Hemtjänst är ett samlingsbegrepp för olika insatser som kan indelas i tre områden:

- Personlig omvårdnad
- Serviceinsatser
- Ledsagning och avlösning av anhörig

Personlig omvårdnad avser de insatser som behövs för att tillgodose fysiska, psykiska, sociala och existentiella behov. Detta kan innebära hjälp med eller stöd för att kunna äta och dricka, klä sig och förflytta sig, sköta personlig hygien, egenvård eller andra insatser för att den enskilde ska känna sig trygg och säker i det egna hemmet. Med serviceinsatser avses praktisk hjälp med bostadens skötsel, hjälp med inköp, ledsagning till post, bank och läkare etc., tillredning av måltider samt distribution av färdiglagad mat.

Med ledsagning avses hjälp att komma ut på fritids- eller kulturella aktiviteter och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis anhöriga eller ledsagarservice. Avlösning i hemmet syftar till att erbjuda anhöriga, som vårdar en närstående med omfattande och kontinuerligt omvårdnadsbehov, möjlighet till tid för egna aktiviteter.

8.4 Insatser som ingår i personlig omvårdnad

- Daglig hygien, motsvarar hjälp med övre och nedre hygien samt munvård.
- Dusch, upp till 2 gånger per vecka, motsvarar hårvård, smörja fötter/kropp med mjukgörande salva, fila fötter, klippa finger- och tånaglar ingår. Undantag för personer som har rätt till medicinsk fotvård, exempelvis diabetiker. I situationer då den enskilde endast är i behov av dusch ingår hjälp med förberedelse av ren klädsel, hjälp/stöd vid av- och påklädning samt trygg och säker förflyttning till och från duschutrymmet.
- På- och avklädning, daglig hjälp morgon och kväll.
- Förflyttning i bostaden planeras efter den enskildes behov.
- Toalettbesök, hjälp vid toalettbesök, kan även vara byte av inkontinenshjälpmedel/stomipåse/urinpåse, planeras efter den enskildes behov.
- Mathållning, hjälp med enklare tillredning/förbereda måltider och mellanmål. Huvudmålet tillgodoses i första hand genom matdistribution. Disk 1 gång per dag. Uttag av hushållsavfall, vattna blommor, torka bord, spis, bänkar ingår i mathållning.
- Hjälp att äta/sällskap vid måltid, planeras efter den enskildes behov, för att säkerställa att den enskilde fullföljer måltid
- Tillsyn/trygghetsbesök dagtid, beviljas när det finns behov av att förvissa sig om att ingenting onormalt inträffat. Ex. i fall där den enskilde inte själv kan

påkalla hjälp genom telefon eller trygghetslarm. Personalen gör ett kort besök hos den enskilde och åtgärdar eventuella behov som förekommer.

- Tillsyn Natt genom trygghetsskapande teknik.
Natttillsyn beviljas i första hand genom trygghetskamera. Nattpersonalen utför då tillsyn på distans, istället för fysiskt besök hos den enskilde. Ingen ljudavlyssning eller lagring av bilder kan ske via trygghetskameran. Personalen tittar endast i kameran vid de tidpunkter som överenskommits efter medgivande från den enskilde eller dennes utsedda ställföreträdare. En stor fördel med trygghetskamera är minimerad risk för att den enskildes nattsömn störs i jämförelse med tillsyn som sker vid personliga besök nattetid. Om personalen via trygghetskameran ser att någonting avviker från det normativa som behöver åtgärdas, åker nattpatrullen till personen för ett fysiskt besök på plats i bostaden.

I situationer där det finns behov av planerade insatser ex. vändning i säng eller toalettbesök som förekommer på bestämda tider, planeras fysiska besök hos den enskilde genom punktinsatser under natten. Fysiska tillsynsbesök kan beviljas i de fall där trygghetskamera har beprövats och ej bedöms kunna tillförsäkra den enskilde nödvändig trygghet.

- Trygghetssamtal kan beviljas istället för fysiskt tillsynsbesök eller som komplement till andra hemtjänstinsatser om den enskilde uttrycker otrygghet i hemmet. Trygghetssamtal innebär att personal från hemtjänsten kontaktar den enskilde per telefon, efter överenskommelse, i syfte att förvissa sig om att ingenting onormalt inträffat. Trygghetssamtal kan erbjudas under hela dygnet, planerad frekvens/bedömt bistånd utifrån den enskildes behov.

Beslut i form av personlig omvårdnad

Beslut om insatser, frekvens och tid fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Enligt riktlinjer av biståndshandläggare

Utöver riktlinjer av enhetschef

Vid beslut där den enskildes behov bedöms vara tillfälligt skall biståndsbeslutet alltid tidsbegränsas.

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) gång årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

8.5 Serviceinsatser

Med serviceinsatser avses praktisk hjälp med hemmets skötsel. Det kan exempelvis motsvara hjälp med städning, tvätt, hjälp med inköp och apoteksärenden. Här ingår även hantering av hushållsavfall och källsortering.

Insatser som ingår i service

- Städ, utförs normalt var tredje vecka och omfattar två rum, kök, hygienutrymmen samt hall. Även för den som har större bostad, gäller denna begränsning. Utifrån hushållsgemenskap görs bedömning av hela hushållet det vill säga make/maka/sammanboende. Undantag från ordinär städinsats/frekvens görs för personer som av medicinska skäl, styrkt av läkarutlåtande, har behov av städning oftare. I städningen ingår att vid behov rengöra spis/fläkt samt avfrostning av kyl/frys, 1gång/år. Mattor hanteras av arbetsmiljöskäl inte av hemtjänstpersonalen. Fönsterputs och gardinbyten 1 gång/år. Storstädning utförs ej. Den enskilde hänvisas till andra alternativ för att få dessa behov tillgodosedda. (Undantag för att i särskilda fall bereda möjlighet för hemtjänstpersonal att därefter utföra beviljat bistånd. Ingår inte i ordinarie arbetsuppgifter för hemtjänstpersonal. Skall utföras av städfirma eller liknande med vilken kommunen tecknat avtal) Ändamålsenligt städmaterial skall tillhandahållas av den enskilde.
- Kompletterande städning. För den som bedöms vara i behov av ytterligare städinsats, utöver städ var tredje vecka, kan kompletterande städning komma ifråga för personer som av medicinska skäl har behov av städhjälp oftare. Detta ska intygas genom läkarutlåtande alternativt SoL- dokumentation som styrker att insatsen behöver utföras med tätare frekvens. Prioriterade områden är hygienutrymmen såsom kök och badrum.
- Rengöring av hjälpmedel, ex. rollator och rullstol eller dylikt kan efter ansökan beviljas upp till 2 gånger per år.
- Renbäddning, bädda rent i säng normalt var tredje vecka. Hjälp med att bädda säng, morgon och kväll. Undantag görs för personer som av medicinska skäl har behov av renbäddning oftare.
- Tvätt beviljas normalt var tredje vecka, innebär tvätt i maskin. Tvätt tumlas och viks. Mindre mattor samt sängkläder (täcke och kudde) tvättas en gång/år eller vid särskilda behov. Vädring av sängkläder och kläder beviljas ej. Stora mattor eller långa hallmattor tvättas inte.
- Textilvård, behov av textilvård i form av strykning, mangling, mindre lagning eller att sy fast knapp kan i särskilda fall beviljas som tillfällig insats utifrån den enskildes individuella behov.
- Inköp/ärenden, inköp av dagligvaror sker vid ett tillfälle/vecka i närmsta fullsortimentsaffär. Om den enskilde har önskemål att följa med till affären så skall detta prövas som en ansökan om ledsagning. Då den enskilde inte är med

vid inköp av dagligvaror, behöver den enskilde ett betalkort t.ex. ICA-kort eller Medmera-kort som personalen kan använda vid inköp. Syftet är att minimera personalens hantering av kontanter. Ärenden av annat slag, t.ex. inköp av kläder kan i undantagsfall ske om det är uteslutet att anhörig eller annan kan ordna med inköpen.

- Bankärenden, den som inte kan sköta sina bankärenden och inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt, bör i första hand använda betalservice eller autogiro. I de fall den enskilde har behov av hjälp med uttag av kontanter ska han eller hon i första hand få hjälp till butik som erbjuder kassaservice, bank eller bankomat för att själv göra uttagen. Om det inte är möjligt för den enskilde att själv eller tillsammans med personal klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man/förvaltare vara den enskilde behjälplig. Vid behov av god man och i avvaktan på att god man tillsätts får, i nödfall, hemtjänsten tillfälligt hjälpa den enskilde med ekonomiska göromål för att denne inte ska hamna i trångmål.
- Apoteksärenden, hjälp med apoteksärenden kan beviljas som särskild insats utifrån den enskildes individuella behov, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Beviljas en gång per vecka kombinerat med inköp, undantag kan göras i särskilda fall.
- Trygghetslarm beviljas den som på grund fysisk eller psykisk funktionsnedsättning, med otrygghet som följd behöver komma i kontakt med hemtjänstpersonal vid oförutsedd uppkomst av hjälpbehov i bostaden. För att kunna nyttja insatsen behöver den enskilde lämna kopia på 1 nyckel som behövs för att komma in i bostaden. Insatsen bedöms inte längre vara aktuell (omprövas) då den enskilde inte bedöms ha kvarstående förmåga att nyttja larmet. Istället erbjuds ex. tätare besök från hemtjänsten.
- Andra typer av larm i ordinärt boende, såsom nödsändare, GPS-larm och dörrlarm, hänvisas till separata rutiner (verkställighet).
- Matdistribution, beviljas den som på grund av nedsatt hälsa inte kan tillaga huvudmåltider på egen hand. Leverans av kyld mat sker 5 tillfällen per vecka(mån – fre, helgmaten levereras fredag). Om den enskilde har behov av hjälp med att ex. värma eller lägga upp maten beviljas hjälp i samband med måltid/mathållning.
- Källsortering, hjälp med att sortera och transportera hushållsavfall som papper, glas och metall kan beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Insatsen beviljas 1 gång per månad och avser åtgärder som kan utföras i närområdet.
- Husdjur, omhändertagande och skötsel av husdjur ingår ej i Socialtjänstens ansvar och i hemtjänstens arbetsuppgifter. Hållande av husdjur anses normalt inte vara nödvändigt för att den enskilde ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå, därmed ges avslag på ansökan. Om den enskilde i normala fall själv kan ansvara

för sitt husdjur kan avsteg göras vid tillfällig/kortvarig sjukdom i hemmet. Om den enskilde däremot blir inlagd på ex. sjukhus tas inget ansvar för husdjuret pga. hemtjänsten inte får tillträda bostaden om den enskilde inte vistas i hemmet.

- Skotta snö, i de fall den enskilde är i behov av hjälp med att skotta snö kan hjälp för sådan hänvisas till kommunens Arbetsmarknadsenhet. Fastighetsägaren har i övrigt ett eget ansvar för sin fastighet och hänvisas därmed till att söka andra alternativa lösningar för utförande av tjänsten. Att skotta snö ingår ej i hemtjänstens arbetsuppgifter.
- Hjälp till uppvärmning av hushåll, åtgärder som avser insatser för uppvärmning av fastighet åligger fastighetsägarens egna ansvar och skall inte tillgodoses genom insatser via hemtjänsten.

Beslut om serviceinsatser

Beslut om insatser, frekvens och tid fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Enligt riktlinjer av biståndshandläggare

Utöver riktlinjer av enhetschef

Vid beslut där den enskildes behov bedöms vara tillfälligt skall biståndsbeslutet alltid tidsbegränsas.

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) gång årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

8.6 Ledsagning

För ledsagning ska den enskilde i första hand hänvisas till Arbetsmarknadsenhetens ledsagarservice. Detta är en serviceinsats som vänder sig till äldre och funktionsnedsatta. Insatsen behöver ej ett biståndsbeslut och den är avgiftsfri. Ledsagarservice kan t.ex. följa med den enskilde till läkare, frisör, fotvård, bank, post eller på en promenad. Ledsagning som utförs av hemtjänst kan exempelvis beviljas enskild som har ett integritetsnära hjälpbehov i samband med aktiviteter utom hemmet, person som på grund av oro, kommunikativa svårigheter eller begränsad förmåga att orientera sig i närområdet, behöver hjälp/stöd genom personal som har god kännedom om den enskildes behov. För att ledsagning ska beviljas som bistånd krävs att behovet inte kan tillgodoses på annat sätt, genom exempelvis ledsagarservice, anhöriga, andra samhällsorgan eller organisationer.

Ledsagning syftar till att bryta isolering för äldre och funktionshindrade och att möjliggöra för den enskilde att komma ut ur bostaden för ex. en promenad. Den som är i behov av

ledsagning för att kunna ta sig till och från exempelvis läkare och tandläkare ska kunna får hjälp med det om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Ledsagning genom hemtjänst kan beviljas som en särskild insats 1 ggr/vecka.

Beslut om ledsagning

Frekvens och tid fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

**Enligt riktlinjer av biståndshandläggare
Utöver riktlinjer av enhetschef**

Vid beslut där den enskildes behov bedöms vara tillfälligt skall biståndsbeslutet alltid tidsbegränsas.

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

8.7 Insatser till den som vårdar eller stödjer närstående

Av 5 kap 10 § SoL framgår att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller som stödjer en närstående som har någon form av funktionsnedsättning. Stödet ska vara individuellt anpassat och utformat i samråd med berörda parter.

Ansökan från den som är i behov av stöd- och hjälpinsatser

Den som är föremål för omvårdnaden ansöker om stöd- och hjälpinsatser som direkt berör honom eller henne även om syftet är att avlasta den som vårdar.

Ansökan från den som vårdar

Den som vårdar kan också ansöka om stöd- och hjälpinsatser som är riktade till henne/honom. I det fall den som vårdar bor i annan stadsdel eller annan kommun ska ansökan lämnas till den kommunen.

8.8 Avlösning

Avlösning i hemmet kan beviljas med upp till 8 timmar per månad under dagtid. Avlösning kortare stunder på kvällstid kan ges om möjlighet finns att planera i verkställigheten. Insatsen verkställs av hemtjänsten. Avlösning innebär att hemtjänstpersonal avlöser den som vårdar genom att ta över omvårdnadsansvaret under denna tid. Avlösning i hemmet är till för att den som vårdar ska få egen tid. Vid bedömningen av behovet av avlösning ska andra eventuellt beviljade insatser med avlastnings syfte tas med i beräkningen, t.ex. dagvård, avlösarservice genom anhörigcenter, m.fl. Om särskilda skäl föreligger kan avlösning i hemmet beviljas även om den enskilde har andra avlastningsinsatser.

Beslut om avlösning

Beslut om insatser, frekvens och tid fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

**Enligt riktlinjer av biståndshandläggare
Utöver riktlinjer av enhetschef**

Vid beslut där den enskildes behov bedöms vara tillfälligt skall biståndsbeslutet alltid tidsbegränsas.

**Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) årligen.
Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.**

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

8.9 Dagvård

Dagvård är en insats som riktar sig till demenssjuka personer samt till personer som har en väl dokumenterad minnesnedsättning. Dokumentation om den enskildes minnesnedsättning ska hämtas genom hälso- och sjukvården. Insatsen syftar till att ge den demenssjuke förutsättningar till att bibehålla kvarstående förmågor, men även som avlösning till make/maka/sammanboende till den demenssjuke. Dagvård beviljas 1- 4 dagar/vecka. För att kunna tillgodogöra sig dagvård bör den enskilde själv ha vissa kvarstående funktioner, som exempel kan nämnas kunna klara toalettbesök, att äta själv samt kunna tillgodogöra sig de aktiviteter som anordnas på dagvården. I fall då den demenssjuke inte längre klarar detta måste andra insatser övervägas. Om den enskilde beviljas särskilt boende avslutas biståndet motsvarande dagvård i samband med flytt till boendet.

Beslut i form av dagvård

Beslut om insatser, frekvens och tid fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

**Enligt riktlinjer av biståndshandläggare
Utöver riktlinjer av enhetschef**

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) gång årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

8.10 Anhöriganställning

Vid ansökan om anhöriganställning utreds den enskildes behov av biståndshandläggare. Den enskilde ansöker om hemtjänstinsatser och föreslår specifik utförare av hemtjänstuppsdraget. Då det genom anhöriganställning inte möjligt att säkerställa och kvalitetssäkra det beviljade biståndet och utförandet av insatser, avslås ansökan med motivering att behovet kan tillgodoses genom kommunens hemtjänst.

8.11 Anhörigbidrag

Anhörigbidraget är inte en ekonomisk kompensation för utfört omsorgsarbete, utan skall ses som ett stimulansbidrag. Bidraget utgår endast till personer, som är folkbokförda och fast boende i Timrå kommun. Bidraget utgår per månad, är skattefritt och utbetalas till den enskilde. Endast ett anhörigbidrag kan utges per enskild. För att komma ifråga skall den som ger omsorgen vara en närstående person med kompetens för uppgiften och vara *över 65 år*. Den enskildes behov av omsorg skall bedömas bestå under *minst 6 månader*. I övrigt måste ett av följande två kriterier vara uppfyllt:

- Anhörigbidrag kan beviljas anhörig efter biståndsprövning enligt SoL 4 kap. 2 §.
- Den anhörige utför omfattande insatser av personlig omvårdnad. Med personlig omvårdnad avses hjälp med påklädning, hygien och toalettbesök, förflyttning, tillsyn och medicinska insatser. Omfattningen skall vara minst 6 tillfällen per dygn/eller om den anhörige utför omfattande tillsynsinsatser på grund av exempelvis den närståendes demenssjukdom, stark oro eller ångest. Med omfattande tillsynsbehov menas att den närstående inte kan lämnas ensam i hemmet mer än kortare stunder, upp till en timme per dag.
- Den som är anställd i kommunen som anhörigvårdare kan inte för samma närstående få månatligt anhörigbidrag.
- Månatligt anhörigstöd kan kombineras med andra insatser till exempel dagvård, växelvård och hemtjänst om kriterierna ovan är uppfyllda. Anhörigbidrag kan således utges även om den närstående har växelvård eller dagvårdsinsatser om kriterierna uppfylls vid vård i hemmet.
- Anhörigbidraget upphör vid ändrade förhållande till exempel om den närstående flyttar till permanent vårdboende.
- Anhörigbidrag kan inte utgå samtidigt som den enskilde har beslut om personlig assistans. Om ersättning utges till den enskilde/anhörigvårdaren för utförande av insatsen från annan huvudman t.ex. handikappersättning, vårdbidrag eller närståendepenning från försäkringskassan, kan inte anhörigbidrag beviljas från kommunen. Anhörigbidrag beviljas för högst **1 år**, därefter skall ny prövning göras. I de fall då anhörigbidrag kombineras med hemtjänst utgår avgift enligt fastställd hemtjänsttaxa för de insatser som hemtjänsten utför.

Anhörigbidrag beräknas efter prisbasbeloppet motsvarande 45 %. Ersättningen betalas ut i efterhand, månadsvis. Justering skall ske årligen utifrån gällande prisbasbelopp.

Uppföljning av beslut

Vid uppföljning av anhörigbidrag är det särskilt viktigt att ta upp situationen för både den som är berättigad till insatsen och för den som utför insatsen. Den som utför insatserna kan även behöva andra stödinsatser utöver det ekonomiska bidraget. Biståndshandläggaren ansvarar för att informera den närstående om att denne har en skyldighet att underrätta biståndshandläggaren om förändrade förhållanden som kan påverka bistånd/anhörigbidrag, såsom exempelvis beslut om korttidsvistelse i väntan på boende eller har avlidit.

Utbetalning av anhörigbidrag

Anhörigbidrag utges till den enskilde som fått beslutet. Han eller hon förutsätts ersätta den närstående som utför insatserna. Bidraget är inte skattepliktigt så länge ersättningen gäller en närstående i gemensamt hushåll och omfattar inte några sociala avgifter. Om den enskilde ska betala bidraget till en närstående som inte tillhör hushållet ska denne uppge bidraget som inkomst vid inkomstdeklarationen.

Beslut om anhörigbidrag

Beslut om insats fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Enligt riktlinjer av enhetschef

Beslutet tidsbegränsas till 1 år.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

Vid förändrat behov sker uppföljning under pågående beslutsperiod.

9. Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen, (SoL) för korttidsvistelse

Korttidsvistelse utgör en viktig stödinsats för personer som bor i ordinärt boende. Med korttidsvistelse avses en kortare tids vistelse på korttidsenhet, vanligen 1-2 veckor, men i särskilda fall kan tiden vara längre. Korttidsvistelse kan beviljas antingen vid enstaka tillfällen eller i form av att växelvis vistas på boendet/i hemmet. För många av dem som vårdar närstående kan möjligheten till avlastning vara en premis för kvarboende i den ordinära bostaden. Korttidsvistelse kan även vara aktuell under tiden då en utredning pågår av den enskildes individuella omvårdnadsbehov, för att kunna bedöma fortsatta insatser. Enskild som vistas på korttidsplats skall behålla ordinarie bostad. Beslut om korttidsplats skall alltid vara tidsbegränsat

9.1 Kriterier för korttidsvistelse

Korttidsvistelse kan beviljas den som uppfyller något av nedanstående kriterium:

- Den som har ett omfattande omvårdnadsbehov, där biståndshandläggare anser sig behöva information för ytterligare bedömning av framtida omvårdnadsinsatser. Syftet är att ge biståndshandläggaren ett bättre beslutsunderlag.
- Den som bor i ordinärt boende och som tillfälligt är i behov av mer omfattande insatser för att mobiliseras. Syftet med korttidsvistelsen är att den enskilde återhämtar sig och kan återgå till den ordinära bostaden.
- Den som på grund av omfattande omvårdnadsbehov beviljats särskilt boende, som i väntan på sådant inte bedöms kunna få sitt omvårdnadsbehov tillgodosett i den ordinära bostaden. Syftet är att den enskilde i väntan på boende skall erhålla god omvårdnad.

- Den som har ett så omfattande behov av vård och omsorg att den enskildes individuella behov inte kan tillgodoses i den egna bostaden under en pågående bostadsanpassning. Målet är att den enskilde kan bo kvar i sin ordinarie bostad efter korttidsvården.
- Den som vårdas av närstående, som bor i gemensamt hushåll, och som är i behov av avlösning (växelvistelse). Syftet är att den anhörige får avlastning och möjlighet till återhämtning. Beslut om sådan korttidsplats skall alltid vara tidsbegränsat upp till 1 år och kan beviljas för 1-7 dagar om sänder, med 4-6 veckors mellanrum.

Efter en sjukhusvistelse ska den enskilde i första hand återgå till bostaden med nödvändiga hemtjänstinsatser. Enbart behov av hälso- och sjukvårdsinsatser eller rehabilitering utgör inget skäl till beviljande av tillfällig vistelse på korttidsavdelning. Så långt det är möjligt ska behoven mötas i det ordinarie boendet.

Korttidsvistelse avslås om hemtjänst kan tillgodose omvårdnadsbehovet. Att inte vilja ha hemtjänst är inte ett argument för att bevilja korttidsvistelse.

9.2 Akut behov av korttidsvistelse

Ibland uppstår behov av korttidsvistelse akut. Den vanligaste situation där korttidsvistelse behöver utgå omedelbart är då en anhörig som står för vård och omsorg själv blir sjuk. Om det akuta behovet uppkommer dagtid kan biståndshandläggare fatta beslut om tillfälliga insatser i avvaktan på att en ordinarie utredning av behoven kan göras. Om det akuta behovet inträffar kvällar, nätter eller helger (utanför kontorstid), kan tjänstgörande distriktssjuksköterska besluta om korttidsvistelse direkt. Enhetschef för korttidsavdelningen ansvarar därefter snarast möjligen för att informera biståndshandläggare nästkommande vardag om att person ankommit akut till korttidsavdelningen. Om fortsatt behov av korttidsvistelse föreligger skall biståndshandläggare sedvanligt utreda den enskildes behov efter ansökan.

9.3 Korttidsvistelse/Hospice

Vård i livets slut kan i vissa fall ges genom insats hjälp i hemmet, på korttidsplats eller Hospice. Bor den enskilde i särskilt boende är utgångspunkten att vård i livets slut ska tillgodoses genom personalen inom boendet. I situationer där enskild remitteras från specialistvården till Mellannorrlands Hospice, skall biståndshandläggare motta information från enhetschef på korttidsvården. Därefter skall biståndshandläggare utifrån kontaktuppgifter som framkommer av meddeladet kontakta Hospice kontaktperson och därigenom hämta erforderlig information till utredning. Kommun och Landsting delar på kostnaden för Hospiceplats. Biståndshandläggaren inleder en formell utredning enligt SoL, fattar beslut om korttidsvistelse/extern enligt 4 kap 1§ Socialtjänstlag (SoL), och överlämnar därefter ärendet vidare till verkställande enhetschef för korttidsvistelse. Beslut om korttidsvistelse/Hospice fattas utan tidsbegränsning, dock anges alltid återkallelseförbehåll i beslut.

Beslut i form av korttidsvistelse

***Beslut om insats och tid fattas enligt 4 kap 1 § SoL.
Enligt riktlinjer av biståndshandläggare upp till 14 dagar***

Utöver riktlinjer av enhetschef

Beslut om korttidsvistelse ska alltid tidsbegränsas och tillföras återkallelseförbehåll.

Uppföljning av insatsen sker senast tre (3) dagar innan pågående beslutsperiods utgång.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

Beslut i form av korttidsvistelse/Hospice

***Beslut om insats fattas enligt 4 kap 1 § SoL.
Enligt riktlinjer av biståndshandläggare***

Beslut om korttidsvistelse/Hospice ska alltid tillföras återkallelseförbehåll.

10. Riktlinjer för biståndsbedömning enligt socialtjänstlagen, (SoL) för Särskilt boende

Särskilt boende är till för personer som inte längre kan få behovet av omsorg, trygghet och säkerhet tillgodosett i det egna hemmet med de insatser som kommunen kan erbjuda. För att beviljas särskilt boende ska den enskilde ha betydande svårigheter i sin livsföring och ett omfattande behov av stöd och hjälp över hela dygnet. Behoven kan vara medicinska och därtill medföra omfattande hjälpbehov eller bero på oro eller otrygghet orsakade av exempelvis demenssjukdom, som påverkar förmågan att fungera i ordinärt boende. Det kan vara behov av närhet till sjuksköterska eller annan personal som inte kan tillgodoses i det ordinarie boendet. De behov som kan vara svåra att tillgodose genom hemtjänst är de behov som uppstår med korta eller oförutsägbara intervaller.

Särskilt boende kan beviljas den som uppfyller ett av kriterierna 1-3:

1. Omvårdnadsbehovet ska vara så omfattande och varaktigt över dygnets alla timmar att behovet inte längre bedöms möjligt eller skäligt att tillgodose med stöd av punktinsatser i den ordinarie bostaden.
2. Det ska finnas medicinska behov och behov av närhet till sjuksköterska och/eller personal även om behov av hjälp nattetid inte finns.
3. Oro orsakad av psykisk ohälsa, kognitiv svikt eller demenssjukdom som påverkar den enskildes förmåga att fungera i ordinärt boende. (Ålder i sig är inget kriterium men hög ålder bör särskilt beaktas i en helhetsbedömning).

10.1 Äldres rätt att bo tillsammans

Av 4 kap 1 c § SoL framgår att den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 §, ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott, och att båda vill bo tillsammans. Sammanboende gäller oavsett om maken eller sambon har behov av boende i särskild boendeform. Det är den person som ansöker om Särskilt boende eller som tidigare beviljats bistånd i form av boende vid ett Särskilt boende som ansöker om att få bo tillsammans med sin make eller sambo.

Biståndshandläggaren utreder om paret tidigare stadigvarande bott tillsammans och om det är bådadas önskan att fortsätta bo tillsammans. Om så är fallet ska det anses ingå i skälig levnadsnivå, för den som beviljats Särskilt boende, att även fortsättningsvis kunna leva tillsammans med sin make/maka eller sambo. Om personen samtidigt som han eller hon ansöker om Särskilt boende önskar bo tillsammans med sin maka, make eller sambo formuleras först ett beslut om att Särskilt boende beviljas och därefter ett beslut om bifall eller avslag gällande parboende. Det innebär att det blir två separata beslut. Om personen i ett senare skede ansöker om parboende, ska han eller hon få ett separat beslut om det och så behov av sådan boendeform föreligger.

10.2 Den medboendes biståndsbehov

Om behov av hjälp uppstår för en medboende i ett särskilt boende kan han eller hon beviljas hemtjänst som då utförs av särskilda boendets personal (hemtjänst särskilt boende). Biståndshandläggaren ska även handlägga ansökan om hemtjänst i särskilt boende för den medboende.

Om den som blivit beviljad särskilt boende avlider, kan hyreskontraktet komma att sägas upp om den medboende/efterlevande parten inte bedöms ha behov av bostad inom särskilt boende. Om den efterlevande parten önskar bo kvar ansöker denne om särskilt boende hos biståndshandläggare. Om ansökan beviljas kan personen komma att få byta bostad anpassad för en person. Om ansökan avslås sägs hyresavtalet upp. Uppsägningstid och boendesituationen ska lösas i samförstånd med den efterlevande parten, de omständigheter som råder i det enskilda fallet är avgörande. Det är av vikt att hyresgästerna, den biståndsberättigade samt den medboende, vid hyresavtalets upprättande är införstådda med vad som gäller. En särskild bilaga med information avseende att hyresavtalet kan komma att sägas upp om hyresgästerna ej bedöms vara i behov av särskilt boende, ska bifogas hyresavtalet samt undertecknas av både hyresvärd och hyresgäst. (se separata riktlinjer för parboende/medboende)

Beslut i form av särskilt boende

Beslut fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Enligt riktlinjer av enhetschef

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) gång årligen.
Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

Beslut i form av parboende/medboende

Beslut fattas enligt 4 kap 1 c § SoL.

Enligt riktlinjer av enhetschef

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) gång årligen.
Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

11. Verkställighet av Särskilt boende

Bifallsbeslut om vård- och omsorgboende avser inte en viss lägenhet eller bostad i viss fastighet eller del av kommunen. Om det är möjligt tas hänsyn till särskilda önskemål innan beslutet verkställs. Lediga lägenheter på särskilda boenden för äldre fördelas kontinuerligt av boendesamordnaren. Enskilds eventuella önskemål om specifik enhet inom kommunens boenden skall tillgodoses om det finns möjlighet med hänsyn till tillgång på plats och omsorgsbehovets omfattning. Fördelningen sker utifrån den enskildes behov.

11.1 Om den enskilde tackar ja

Boendesamordnaren ansvarar för att kontrakt på bostaden skrivs mellan den enskilde och Timrå kommun. Därefter underrättar boendesamordnaren bistånd- och avgiftshandläggare.

11.2 Om den enskilde tackar nej

Den sökande eller dennes ställföreträdare är endast den som anses som part i ärendet och är således den som kan ta beslut om att fransäga erbjudande om särskilt boende. Om den enskilde tackar nej till erbjudande om särskilt boende skall detta ske skriftligt till boendesamordnaren.

Om behovet av insats kvarstår efter att den enskilde tackat nej till erbjudande om särskilt boende kan beslutet inte anses verkställt. Att den enskilde tackat nej till boendet behöver inte innebära att förutsättningarna för biståndsbeslutet har förändrats. Om den enskildes behov kvarstår, ses beslutet som icke verkställt. Nämnden kan därför inte återkalla de gynnande beslutet enbart mot bakgrund av att den enskilde tackat nej till erbjuden bostad.

Om den enskilde tackar nej till erbjudet boende skall detta genom boendesamordnare dokumenteras och orsak ska meddelas till biståndshandläggare. Biståndshandläggare som genomfört utredning om särskilt boende svarar för att följa upp beslutet och ska efter samtal med den part det berör ånyo bedöma om behov av bistånd kvarstår. Om biståndshandläggare efter uppföljning konstaterar att behovet är oförändrat, och att behovet inte kan tillgodoses i den ordinära bostaden dokumenteras detta och meddelas boendesamordnare. Om skäl till beslut för särskilt boende inte längre kvarstår finns fog till att nämnden avslutar ärendet. Utredning om särskilt boende stängs från aktuellt datum och antecknas i den enskildes journal. Av dokumentation ska framgå när och av vilka skäl insatsen har avslutats (jfr 6 kap. 3§ AR SOFS 2006: 5).

Befinner sig den enskilde på en korttidsplats avslutas biståndet det datum som inflyttning till särskilt boende skulle ha skett. Socialnämnden har inget kostnadsansvar för en person som är utskrivningsklar och som själv vill kvarligga på sjukhus istället för att acceptera erbjudande om hjälp i hemmet alternativt plats i särskilt boende.

11.3 Ansökan om särskilt boende på en specifik enhet

Då den enskilde ansöker om boende på en specifik enhet eller i specifik del av kommunen görs avslag på ansökan med motiveringen att behovet kan tillgodoses på alla kommunens enheter/ särskilt boenden.

Beslut om särskilt boende på en specifik enhet

Beslut om avslag fattas enligt 4 kap 1 § SoL, med motiveringen att behovet kan tillgodoses vid kommunens samtliga enheter av den typen

Enligt riktlinjer av enhetschef

11.4 Önskemål om flytt till annat särskilt boende

Alla kommunens särskilt boende kan erbjuda den enskilde god omsorg utifrån den enskildes individuella behov. Då personer som flyttar in i ett boende önskar flytta till annat särskilt boende sker det enligt nedan.

Då den enskilde bott på boendet och önskemålet om att byta boende kvarstår, kontaktar den enskilde/legal företrädare boendesamordnaren. Den enskildes önskemål om specifik enhet tillgodoses då det finns möjlighet. Den enskilde fördelas ledigt boende på önskad enhet enligt boendesamordnarens gällande principer, lägenheten fördelas till den med största behovet. Någon ny ansökan behövs ej, boendesamordnaren har delegation att verkställa bytet av bostad.

11.5 Personlig omvårdnad inom särskilt boende

- Daglig hygien, motsvarande hjälp med övre och nedre toalett samt munvård.
- Dusch, 2 gånger per vecka, motsvarar hårvård, smörja fötter/kropp med mjukgörande salva, fila fötter, klippa finger- och tånaglar ingår.
- På och avklädning, daglig hjälp morgon och kväll.
- Förflyttning mellan olika platser, planeras efter den enskildes behov.
- Toalettbesök, hjälp vid toalettbesök, kan även vara byte av inkontinenshjälpmedel/ stomipåse/kateter/urinpåse, planeras efter den enskildes behov.
- Hjälp/sällskap vid måltid, planeras efter den enskildes behov
- Mathållning efter behov, hjälp med disk 1 gång per dag.
- Tillsyn/trygghetsbesök, sociala insatser samt insatser för att främja trygghet beviljas i form av tillsyns/trygghetsbesök när man önskar förvissa sig om att ingenting onormalt inträffat i sådana fall där den enskilde inte själv kan kalla på hjälp, eller där risken att falla är särskilt stor. Personalen gör ett kort besök hos den enskilde och åtgärdar de eventuella akuta behov som uppkommit.
- Natttillsyn är avsett för att främja trygghet. Beviljas i form av tillsyns/trygghetsbesök när man önskar förvissa sig om att ingenting onormalt inträffat i sådana fall där den enskilde inte själv kan kalla på hjälp, eller där risken att falla är särskilt stor. Personalen gör ett kort besök hos den enskilde och åtgärdar de eventuella akuta behov som uppkommit.

Beslut i form av personlig omvårdnad

Beslut om insatser, frekvens och tid fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Enligt riktlinjer av biståndshandläggare

Utöver riktlinjer av enhetschef

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) gång årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

11.6 Serviceinsatser

- Städ, utförs normalt var tredje vecka och omfattar hela lägenheten. Undantag görs främst för personer som av medicinska skäl har behov av städning oftare. Läkarintyg som bekräftar de medicinska skälen kan krävas för att styrka behov och intyget tas med i helhetsbedömningen. I städningen ingår att vid behov rengöra spis/fläkt samt avfrostning av kyl/frys, 1gång/år. Stora mattor tas av arbetsmiljöskalet ej ut. Storstädning utförs ej. Fönsterputs och gardinbyten 1 gång/år, kan beviljas men utförs inte av hemtjänsten.
- Bädda och bädda upp sängen, morgon och kväll, renbäddning normalt var tredje vecka.
- Tvätt normalt var tredje vecka. Detta innebär tvätt i maskin. I annat fall tumlas och viks tvätten. Mindre mattor samt sängkläder tvättas en gång/år eller vid särskilda behov. Stora mattor eller långa hallmattor tvättas ej.
- Inköp/Ärenden, inköp av dagligvaror sker vid ett tillfälle/vecka i närmsta fullsortimentsaffär. Inköp för olika personer samordnas så långt det är möjligt. Om den enskilde har önskemål att följa med till affären så skall detta prövas som en ansökan om ledsagning. Då den enskilde inte är med vid inköp av dagligvaror, behöver den enskilde ett betalkort t.ex. ICA-kort eller Med mera-kort som personalen kan använda vid inköp. Syftet är att minimera personalens hantering av kontanter. Ärenden av annat slag, t.ex. inköp av kläder kan ske i undantagsfall om det är uteslutet att anhörig eller annan kan ordna med inköpen. Den som inte längre kan besöka post/bank för att sköta sin ekonomi kan få hjälp med ansökan om god man. Post/bankärenden beviljas endast om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt i avvaktan på att en anmälan om behov av en god man har prövats och utsetts.
- Apoteksärenden, hjälp med apoteksärenden kan beviljas som särskild insats utifrån den enskildes individuella behov, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.
- Inom särskilt boende bedöms behov av trygghetslarm av sjuksköterska och enhetschef. Detta gäller emellertid inte för medboende (se separata riktlinjer)

- Ledsagning till vårdinrättning eller dylikt kan beviljas som särskild insats för enstaka tillfällen. Aktivitet/social aktivisering skall tillgodoses inom ramen för den enskildes beslut om särskilt boende.

Beslut i form av serviceinsatser

Beslut fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Enligt riktlinjer av biståndshandläggare

Utöver riktlinjer av enhetschef

Uppföljning vid pågående verkställighet minst en (1) gång årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

11.7 Sökande från annan kommun (2 a kap 8 § SoL)

En person som till följd av hög ålder, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser och vill flytta till en annan kommun kan denne ansöka om insatser hos den kommun som personen önskar flytta till. Den kommun som prövar ansökan får inte ta hänsyn till att behovet av insatser kan tillgodoses av den kommun där personen bor för tillfället. Av förarbetena till lagen anges att omfattande vård- och omsorgsinsatser innebär att den enskilde skall ha ett varaktigt behov av omfattande insatser som i princip behöver ges dagligen. Kravet på varaktigt vårdbehov gör att bestämmelsen inte är tillämplig vid behov som är av övergående karaktär.

Då en person boende i en annan kommun önskar söka insatser i Timrå kommun gäller följande:

- Den enskilde lämnar en ansökan om hjälp i hemmet eller särskilt boende
- Begäran om utredning enligt 2 kap 8 § Socialtjänstlagen skickas till nuvarande hemkommun
- Då biståndshandläggaren tagit del av hemkommunens utredning görs en utredning och bedömning av ansvarig biståndshandläggare.

Bedömningen görs i två steg;

- Har den enskilde sådana varaktiga behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser som avses. Om inte avslås ansökan.
- Därefter prövas rätten till det bistånd som ansökan gäller på samma sätt som om personen vore bosatt i Timrå kommun.

Vid biståndsbedömning som gäller sökanden från annan kommun aktualiseras ansökan enligt 2 kap 8 §. Beslut fattas enligt 4 kap 1 § SoL som för ansökan från kommuninnevärdare. Vid önskemål om att flytta till särskilt boende i annan kommun skall biståndshandläggaren

vara behjälplig med att upprätta yttrande enligt (2 kap 8 § SoL), till den kommun där den enskilde lämnat ansökan om särskilt boende.

12. Riktlinjer för insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Om en insats kan ges såväl enligt LSS som SoL ska den enskilde, om denne förväntas omfattas av personkretsen i LSS, få hjälp med sin ansökan i enlighet med LSS. LSS inskränker inte i rättigheter som en person kan ha enligt annan lag utan fungerar parallellt med exempelvis SoL och HSL.

12.1 Personkretsbedömning i LSS

Alla personer med funktionsnedsättning omfattas inte av LSS, därav namnet ”lagen om stöd och service till *vissa* funktionshindrade”. För att kunna få insatser enligt LSS krävs att den enskilde omfattas av någon av lagens personkretsar. Ett beslut om personkretstillhörighet ska vara en del av beslutet om insatser.

Enligt 1 § LSS omfattar lagens bestämmelser personer med

1. utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd (1 § 1 LSS)
2. betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom (1 § 2 LSS) eller med
3. andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd och service (1 § 3 LSS).

Lagen omfattar tre olika personkretsar: Personkrets 1 och 2 är diagnosstyrda och personkrets 3 utgår från behovet hos den enskilde oavsett vilken skada/sjukdom/funktionsnedsättning som orsakar behovet.

Biståndshandläggaren införskaffar expertutlåtanden som kan vara av vikt för en bedömning samt belyser personens funktionsnedsättning, beskriver vilka konsekvenser den medför i vardagen för den enskilde och för livsföringen i övrigt. För att ta ställning till varaktigheten i en funktionsnedsättning fodras läkarutlåtande som styrker funktionsnedsättningens varaktighet.

För att få ett tillräckligt underlag för beslut i personkretsfrågan är det viktigt att formulera tydliga frågor till intygsskrivaren, om diagnosen, funktionsnedsättningen och dess konsekvenser. Uppgifterna kan exempelvis avse förtydliganden eller mer detaljerade uppgifter om en diagnos eller en funktionsnedsättning, dess omfattning och varaktighet, om den beror på normalt åldrande eller ej, på vilket sätt och i vilka situationer den begränsar den enskildes funktionsförmåga, aktivitetsförmåga och möjlighet till delaktighet, om kompensatoriska åtgärder (t.ex. hjälpmedel, bostadsanpassning, arbetsplatsanpassning) bedöms kunna minska hinder i den omgivande miljön.

En person som omfattas av LSS personkrets 1 eller 2 har en diagnos som innebär att funktionsnedsättningen är bestående. Som huvudregel krävs inte någon ny utredning för att fatta beslut i personkretsfrågan vid en förnyad ansökan. Undantag kan gälla vissa barn vars diagnos med stigande ålder kan komma att ändras och vissa vuxna som har en oklar

diagnos och ålderstigen utredning, t.ex. personer med förvärvad hjärnskada vars begåvningsmässiga funktionsnedsättning ibland kan behöva utredas på nytt.

En personkretsutredning kan ta lång tid samtidigt som det kan vara viktigt att den enskilde får stöd omgående. I avvaktan på att utredning om tillhörighet till personkrets pågår kan beslut om insatser fattas enligt socialtjänstlagen. De personer som omfattas av LSS men ej har de grundläggande behoven som ger rätt till personlig assistans, kan ha rätt till andra insatser enligt LSS, exempelvis ledsagarservice. Det kan också vara aktuellt med hjälp i hemmet och med stöd av bistånd som beslutas enligt 4 kap. 1 § SoL.

12.2 Personkrets 1 (1 § 1 LSS)

Vid bedömning av funktionshindrets omfattning och konsekvenser för den enskilde ska psykologiska, sociala, pedagogiska och medicinska faktorer vägas samman. För att någon ska bedömas ha en utvecklingsstörning krävs utredning som har genomförts av en person som har en kvalificerad kunskap om funktionshindret utvecklingsstörning som exempelvis leg. psykolog och vid behov även en leg. läkare. För att en person ska omfattas av personkrets 1 krävs att utvecklingsstörningen funnits före ca 16 års ålder.

Om den enskilde är av utländsk härkomst kan det vara svårt att få styrkt i en utredning att utvecklingsstörningen funnits före 16 års ålder. I dessa fall får man fästa stor vikt vid närståendes beskrivning av uppväxt och skolgång och även konsultera vuxenhabiliteringen vid behov.

För att avgöra om en person har diagnosen autism eller autismliknande tillstånd krävs en mycket ingående utredning. Det är alltid en läkare med specialistkompetens som ställer diagnosen. Personer med Aspergers syndrom omfattas av LSS personkrets 1 utifrån diagnoserna autism eller autismliknande tillstånd. Övriga neuropsykiatriska tillstånd betraktas inte som autism eller autismliknande tillstånd vilket innebär att personer med exempelvis ADHD, Tourettes syndrom m.fl. inte omfattas av personkrets 1. Däremot omfattas de sistnämnda av LSS om kriterierna för personkrets 3 uppfylls.

12.3 Personkrets 2 (1 § 2 LSS)

Hit hör personer som i vuxen ålder (efter 16 års ålder) fått en hjärnskada med ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder som följd. Utredningen skall styrka hjärnskada *och* betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder. Även här krävs specialistkompetens från psykolog och läkare för en bedömning.

Utlösande faktorer ska vara sjukdomar eller skador av kroppslig art som beror på exempelvis tumörer, hjärnblödningar, skador som föranletts av yttre våld samt syrebrist- eller lösningsmedelsskada.

Olika psykiska sjukdomstillstånd kan också ge begåvningsmässig funktionsnedsättning, men räknas inte till personkrets 2. Inte heller sjukdomar som är en följd av missbruk av beroendeframkallande medel. Dessa personer kan endast omfattas av LSS om de uppfyller kriterierna för personkrets 3.

12.4 Personkrets 3 (1 § 3 LSS)

Omfattar personer som har varaktiga och omfattande fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande. I denna personkrets finns barn, ungdomar och vuxna med långvariga såväl habiliterings- som rehabiliteringsbehov.

Denna personkrets är inte diagnosstyrd utan bedömningen får inriktas på omfattningen av svårigheter i den dagliga livsföringen. Vad som orsakar svårigheterna har dock en underordnad betydelse.

För att tillhöra denna personkrets så skall samtliga följande fyra kriterier vara uppfyllda samtidigt:

Funktionshindret, som kan vara såväl fysiskt som psykiskt, skall

- 8 vara **varaktigt**
- 9 vara **stort**
- 10 inte orsakat av normalt åldrande
- 11 förorsaka **betydande** svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed föranleda ett **omfattande** behov av stöd eller service

Med funktionshinder avses den begränsning eller hinder som gör att en människa inte kan utföra en aktivitet på det sätt eller i den omfattning som kan anses vara normalt.

Funktionshindret ska vara *stort*, vilket innebär att den ska inkräkta på viktiga livsområden som t.ex. i hemmet, på arbetet eller under fritiden samt på förmågan att ta till sig information, att kommunicera, strukturera, organisera och förstå den egna vardagen eller sköta sin ekonomi.

Med *varaktiga* funktionshinder avses enligt propositionen att funktionshindret inte skall vara av tillfällig eller övergående natur. Lagen syftar i första hand till att tillförsäkra personer med livslånga eller mycket långvariga funktionshinder det särskilda stöd som de behöver för att bygga upp och bibehålla levnadsvillkor som är likvärdiga med andra människors.

Kriteriet om att funktionshinder ej skall orsakas av normalt åldrande används huvudsakligen vid bedömning av äldre personer och används för att skilja funktionshinder som är relaterade till normalt åldrande från övriga funktionshinder.

Med *betydande* svårigheter i den dagliga livsföringen avses enligt propositionen att den enskilde inte på egen hand kan klara vardagsrutiner som t.ex. hygien, toalettbestyr, att äta, att klä av- och på sig, förflyttning inomhus och utomhus, sysselsättning eller att utföra träning eller behandling. Det kan också innebära att en person inte kan förstå och klara sin ekonomi eller har svårigheter att kommunicera med andra. Begreppet bör även kunna användas om en person på grund av sitt funktionshinder löper risk att bli isolerad från andra människor.

Ett *omfattande* behov av stöd och service inkluderar såväl kvantitativa eller kvalitativa aspekter. Det rör sig om återkommande behov av särskilt stöd, d.v.s. stödbehovet föreligger dagligen och i olika situationer och miljöer.

12.5 Personkretsbedömning av barn

Vid bedömning av små barn med funktionsnedsättning är utgångspunkten den aktuella situationen. På grund av barnets låga ålder framgår det kanske inte om funktionsnedsättningen är så *stor* att den orsakar *betydande svårigheter* i den dagliga livsföringen. Alla små barn behöver ju hjälp med att äta, kommunicera och förflytta sig mm.

I dessa fall får man bedöma om barnet med stigande ålder kan antas komma att få betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. (prop. 1992/93:159). Avsikten med att göra en prognos om barnets framtida svårigheter och därmed sammanhängande stödbehov är att redan när det gäller mycket små barn kunna bedöma om barnet omfattas av LSS personkrets. Personkretsens grupptillhörighet kan ändras allt eftersom barnet utvecklas och möjligheterna att ställa diagnos enligt LSS personkrets 1 blir säkrare.

Om det inte går att bedöma om barnet kommer att omfattas av LSS på grund av att varaktigheten inte kan styrkas är ska biståndshandläggaren informera vårdnadshavaren om vikten av en ny LSS-ansökan längre fram. I vissa fall, t.ex. vid allvarliga ryggmärgsbräck, grav CP-skada etc. torde man dock med stor säkerhet kunna säga att barnet kommer att få betydande svårigheter även på längre sikt. I sådana fall finns det ingen anledning att dröja med beslut om personkretstillhörighet.

12.6 Föräldraansvar

Det stöd och den omvårdnad en förälder ger till ett barn utan funktionsnedsättning utgör norm för vad som är normalt. Det hjälpbehov och de insatser som går utöver vad som är normalt för ett barn i samma ålder utgör grunden för att bedöma behovet av insatser.

Föräldrar/vårdnadshavare till barn med funktionshinder har ansvar, liksom andra vårdnadshavare (enligt föräldrabalken) för barnets personliga förhållanden och skall se till att barnets behov blir tillgodosedda. Vårdnadshavaren skall också svara för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. I LSS finns inte någon samlad klarläggande av barnets situation. Det är därför av stor vikt att ett samarbete sker mellan, olika funktioner inom myndighetskontoret. Det krävs ibland specialistkompetens och insatser från flera verksamheter.

12.7 Personer över 65 år

Personer med funktionsnedsättning över 65 år kan omfattas av LSS och ha rätt till insatser enligt lagen med vissa begränsningar. För personkrets 3 gäller att personer över 65 år kan omfattas av personkretsen om funktionsnedsättningen inte uppenbart beror på normalt åldrande. För personkrets 1 och 2 finns ingen övre åldersgräns.

12.8 Förhandsbesked enligt LSS

Enligt 16 § LSS kan ansökan om förhandsbesked göras av person som önskar flytta till annan kommun än folkbokföringskommunen. Förhandsbeskedet ger svar på om en person har rätt till sökt LSS-insats i den kommun dit den sökande önska bosätta sig. En ansökan om förhandsbesked ska behandlas på samma villkor som om den enskilde redan var bosatt i kommunen.

Vid ansökan om förhandsbesked ska en utredning genomföras. I sådan ska framgå om den enskilde tillhör personkretsen, vilken insats ansökan om förhandsbesked avser, samt om den enskilde har behov av insatsen för att uppnå goda levnadsvillkor.

Förhandsbesked kan inte ansökas om till flera kommuner samtidigt. Förhandsbesked är giltigt under 6 månader räknat från den dag då de insatser som förhandsbeskedet omfattar blir tillgängliga för den enskilde. Skyldigheten att tillhandahålla insatsen inträder först när den enskilde flyttat till kommunen.

12.9 Prövning av ansökan

För att få sin ansökan prövad förutsätts att den enskilde själv eller behörig företrädare (vårdnadshavare, god man eller förvaltare) ansöker om insatsen. LSS saknar tvångsbestämmelser.

Genom insatserna ska den enskilde, enligt ovan, tillförsäkras goda levnadsvillkor. Personer som omfattas av LSS personkrets har inte automatiskt rätt till insatserna i LSS.

Insats enligt LSS kan endast beviljas när en person:

- Omfattas av lagens personkrets enligt 1 § LSS.
- Ansöker om någon av de insatser som återfinns i 9 § p 1-10 LSS.
- Är i behov av den sökta insatsen.
- Inte får detta behov faktiskt tillgodosett på annat sätt.

Vid behovsbedömningen ska också en jämförelse göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder (goda levnadsvillkor).

Personkretstillhörighet

Beslut om personkretstillhörighet 1-3, beslut fattas enligt (1§ LSS)

Beslut fattas av biståndshandläggare

13. Riktlinjer för insatser enligt LSS (9 § LSS)

Personer som omfattas av personkrets 1 – 3 kan ha rätt till insatser enligt 9 § 1–9 LSS.

Personer som omfattas av personkretsen 1-2 kan även ha rätt till daglig verksamhet, 9 § 10 LSS

Insatser enligt LSS kan bara ges om den enskilde önskar det. Om personen är under 15 år eller uppenbart saknar förmåga att föra sin egen talan kan en legal företrädare (vårdnadshavare, god man, förvaltare) begära insatsen.

Avslag kan hänföras till följande:

- Sökande tillhör ej personkrets

- Sökande har ej behov av insats
- Sökande får de facto sina behov tillgodosedda på annat sätt

13.1 Insatser enligt LSS (9 § LSS)

Landstinget ansvarar för punkt 1 och har ansvaret för att personer som omfattas av lagen tillförsäkras expertstöd. Sådant stöd skall kunna ges av t ex sjukgymnast, talpedagog, logoped, arbetsterapeut, dietist, kurator och psykolog. Dessa insatser skall vara ett komplement till exempelvis, habilitering och socialtjänst. Insatserna kan ha en rådgivande och stödjande funktion.

Timrå kommun ansvarar för punkt 2–10 om den sökande är folkbokförd i kommunen.

Insatser för särskilt stöd och service är:

1. rådgivning och annat personligt stöd som ställer krav på särskild kunskap om problem och livsbetingelser för människor med stora och varaktiga funktionshinder
2. biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till skäliga kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade 51 kap. Socialförsäkringsbalken (SFB)
3. ledsagarservice
4. biträde av kontaktperson
5. avlösarservice i hemmet
6. korttidsvistelse utanför det egna hemmet
7. korttidstillsyn av skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov
8. boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn eller ungdomar som behöver bo utanför föräldrahemmet
9. bostad med särskild service för vuxna eller annat anpassad bostad för vuxna
10. daglig verksamhet för personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete och inte utbildar sig

I insatserna enligt punkterna 5 – 8 och 10 ingår omvårdnad. I insatserna bostad med särskild service för barn och ungdomar samt bostad med särskild service för vuxna ingår också fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter (9 c § LSS).

14. Riktlinjer för Personlig assistans(9 § 2 LSS samt 51 kap) Socialförsäkringsbalken (SFB)

Enligt prop. 1992/93:159 uppges att personlig assistans är ett personligt utformat stöd, som ger den funktionshindrade ökade möjligheter till ett självständigt liv.

Insatsen personlig assistans är förbehållen mycket gravt funktionshindrade personer som behöver hjälp i krävande eller komplicerade situationer av mycket personlig karaktär (bet.1995/96:SoU15, s.11) Behov av att motiveras att klä på sig, äta etc. berättigar inte till personlig assistans. (prop. 1995/96:146 s. 20)

Enligt 9a § LSS utgörs grunden för rätten till personlig assistans att man har stora och varaktiga funktionshinder som medför behov av praktisk hjälp med sina grundläggande behov. För att ha rätt till personlig assistans måste det finnas ett behov av att få hjälp med ett eller flera av dessa grundläggande behov. De grundläggande behoven skall vara omfattande.

De grundläggande behoven specificeras som behov av hjälp med;

- personlig hygien
- att äta
- att klä av och på sig
- att kommunicera med andra
- annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade

Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till personlig assistans för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (s.k. övriga behov).

14.1 Åldersgräns för personlig assistans

Rätten till personlig assistans enligt LSS finns kvar när den enskilde fyller 65 år endast om:

- Insatsen har bifallits innan han eller hon har fyllt 65 år
- Ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före 65-årsdagen och därefter blir bifallen.
- Insatsen personlig assistans kan alltså kvarstå efter att den enskilde fyllt 65 år om

Någon av ovanstående punkter är uppfyllda, men insatsen får inte utökas efter det att den insatsberättigade fyllt 65 år. Ansökan om utökad hjälp får i stället prövas enligt Socialtjänstlagen av de biståndshandläggare som bedömer stöd till personer över 65 år. Motsvarande gäller för den statliga assistansersättningen.

14.2 Personlig assistans till barn

Även barn med svåra funktionshinder kan få personlig assistans. Det är då oftast fråga om ett omfattande omvårdnadsbehov under hela eller stora delar av dygnet. Insatsen kan beviljas när föräldraansvaret i kombination med t.ex. vårdbidrag, avlösarservice, barnomsorg och skola inte räcker för att tillgodose barnets behov.

En vårdnadshavare som har fått vårdbidrag beslutat av försäkringskassan och som ansöker om personlig assistans för sitt barn, kan inte nekas insatsen med hänvisning till att vårdbidrag utgår (d.v.s. att behovet skulle vara tillgodosett på annat sätt). Rätt till assistans går före och det kan istället bli så att vårdbidraget reduceras när personlig assistans beviljas. Detta ska biståndshandläggaren informera vårdnadshavaren om. Vårdnadshavaren har ansvaret för att informera försäkringskassan om de förändrade förhållandena.

14.3 Föräldrar med funktionsnedsättning

Ett barns behov av omvårdnad är i princip inte en uppgift för föräldrarnas assistent. Under spädbarnsåret är barnet känslomässigt och praktiskt beroende av någon vuxen, oftast en förälder. Har då föräldern biträde av en personlig assistent är det därför naturligt att assistenten, om det är en därtill lämplig person, också hjälper den funktionshindrade föräldern att klara den praktiska omvårdnaden om barnet, till exempel vid amning och blöjbyten.

Barnets behov kan självfallet motivera andra eller ytterligare stödsatser via socialtjänsten. LSS-insatser till förälder ska annars inte tillgodose barnens behov av omsorg och tillsyn.

14.4 Makars gemensamma ansvar

Med makars ansvar för varandra avses normalt det gemensamma ansvaret för hem och hushåll som finns makar emellan (1 kap. 2 § äktenskapsbalken). Två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll (sambor) ska likställas med personer som är gifta och registrerade partner vid prövningen av rätten till personlig assistans

14.5 Gemensamt ansvarstagande i hushållet

När en funktionshindrad person har rätt till personlig assistans eller annan hjälp i hemmet, ska inte personalen ta över den icke-funktionshindrade makens/makans ansvar för det gemensamma hushållet. (Äktenskapsbalken 16 kap 1 § ÄB). Samma principer kan tillämpas för funktionshindrade personer som sammanbor, har ingått partnerskap, delar hushåll med annan eller har hemmavarande barn över 18 år.

Ett gemensamt hushåll innebär inte ett ansvar för den funktionshindrades omvårdnad. Vid bedömning av omvårdnadsbehov ska bedömningen göras som om den funktionshindrade vore ensamstående.

14.6 Personlig assistans i barnomsorg, skola, daglig verksamhet eller vid sjukhusvård

Personlig assistans ska inte ersätta personal som behövs för att driva en ordinarie verksamhet. Det är den enskildes personliga behov av stöd och hjälp som ska tillgodoses. Om barnets behov inte tillgodoses inom ramen för ordinarie verksamhet, är det huvudmannens uppgift att se till att resurser tillförs verksamheten med hänsyn till barnets behov. Det kan till exempel innebära att personaltätheten höjs eller att verksamheten tillförs specialpedagogiskt stöd.

14.7 Behov av fler än en assistent samtidigt

Den som har behov av mer än en personlig assistent samtidigt, har rätt till två eller flera assistenter endast om möjligheterna att få bidrag enligt lagen (1992:1574) om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen har utretts

(9 a § fjärde stycket LSS). Att möjligheterna ska ha utretts innebär att beslut om bostadsanpassningsbidrag eller en bedömning av arbetsterapeut eller motsvarande utredning ska bifogas en ansökan om dubbel assistans. Den enskilde behöver inte ha överklagat ett eventuellt avslag för att frågan ska anses tillräckligt utredd. Om bostadsanpassningsbidrag eller hjälpmedel överhuvudtaget inte är aktuella får möjligheterna anses utredda med ett sådant konstaterande.*

14.8 Utformning av personlig assistans

Den enskilde kan få insatsen genom att Kommunen tillhandahåller assistansen eller genom att den enskilde får ekonomiskt stöd så att han eller hon själv kan vara arbetsgivare för den personliga assistenten. Den enskilde ska också kunna anlita annan, exempelvis kooperativ eller ett assistansföretag, som arbetsgivare.

14.9 Beslut och uppföljning

Handläggningen skiljer sig åt beroende på om den enskilda bedöms ha grundläggande behov överstigande 20 timmar/vecka eller inte.

Biståndsbeslut enligt punkterna tre – åtta (3 – 8) samt tio (10) tidsbegränsas enligt nedanstående riktlinjer.

Biståndshandläggare i tilldelat ärende ansvarar för uppföljningen i god tid innan beslutet upphör. Den enskilde informeras om att insatsen måste begäras igen. Om beslutet tidsbegränsas mot den enskildes vilja eller om insatsen beviljas under kortare tid än den enskilde vill skall delavslag göras.

14.10 Den enskilde har grundläggande behov överstigande 20 timmar per vecka.

Den som har grundläggande behov under i genomsnitt mer än 20 timmar i veckan har enligt 51 kap. 2 – 5 §§ Socialförsäkringsbalken rätt att för sin dagliga livsföring få assistansersättning från Försäkringskassan.

Om någon har ansökt hos en kommun om biträde av personlig assistans eller ekonomiskt stöd till sådan assistans enligt LSS skall kommunen anmäla det till försäkringskassan om den enskilde kan antas ha rätt till assistansersättning.

För den som beviljas assistansersättning och är folkbokförd i Timrå kommun, har kommunen hela det ekonomiska ansvaret för assistansersättningen de första 20 timmarna per vecka. Försäkringskassan beslutar om rätt till assistansersättning och debiterar sedan kommunen för de första 20 timmarna/vecka.

Försäkringskassans långa handläggningstider kan fördröja beslutet. Försäkringskassan har dock möjlighet att fatta provisoriska beslut.

”Om Försäkringskassan bedömer att ett beslut i ärendet kan fattas först efter fyra månader eller mer efter det att ansökan eller anmälan kom in, är det lämpligt att försäkringskassan tar ställning till om ett provisoriskt beslut kan fattas.”

Grundläggande behov överstigande (20) timmar per vecka

Ansökan görs hos försäkringskassan om assistansersättning enligt 51 kap. 2 – 5 §§ Socialförsäkringsbalken

Biståndshandläggare hänvisar i första hand den enskilde att kontakta Försäkringskassan för ansökan

I andra hand kontaktar biståndshandläggaren försäkringskassan för en prövning om den enskilde har rätt att erhålla statlig assistansersättning. Om biståndshandläggaren genomfört prövning som resulterat i bedömning om att grundläggande behov överskrider 20 timmar, underrättas Försäkringskassan omgående genom särskild blankett, beslut samt bifogade läkarintyg etc.

I akuta fall kan det behövas ett kommunalt, tillfälligt beslut om personlig assistans i avvaktan på försäkringskassans beslut.

Det kommunala beslutet *verkställs till dess att Försäkringskassan fattat sitt beslut.*

Blankett om vilka insatser som utgår från kommunen hämtas via Försäkringskassan och ifylles/skickas omgående genom biståndshandläggare till Försäkringskassan.

Beslut om personlig assistans i avvaktan på försäkringskassans beslut, fattas dock endast då försäkringskassans beslut ej kan inväntas med hänsyn till den enskildes livssituation eller hälsa.

Personlig assistans beviljas för maximalt (3) månader i väntan på Försäkringskassans beslut om assistansersättning *enligt 51 kap. 2 – 5 §§ Socialförsäkringsbalken*

Beslutet fattas enligt 9 § 2 av enhetschef

14.11 Om den enskilde har grundläggande behov understigande 20 timmar per vecka

För att beviljas insatsen personlig assistans enligt LSS skall den enskilde ha omfattande s.k. grundläggande hjälpbehov. I lagtext och förarbeten finns ingen angivelse för hur många timmar/vecka som motsvarar begreppet ”omfattande behov”. Individuell prövning alltid utföras.

Personer med funktionsvariationer som omfattas av LSS men saknar omfattande grundläggande hjälpbehov och alltså inte har rätt att erhålla personlig assistans, kan ha rätt till andra insatser enligt LSS som exempel ledsagarservice. Bistånd enligt SoL, exempelvis hemtjänst kan också vara aktuellt.

För att personer över 65 år skall vara berättigade till assistans, måste ansökan ha inkommit före 65 års ålder (9 b § LSS). Beviljad assistans kan ej utökas efter 65-årsdagen. Behov av utökade insatser därefter får istället tillgodoses t.ex. genom ledsagning eller i form av bistånd enligt socialtjänstlagen.

Beslut i form av personlig assistent understigande 20 timmar per vecka

Beslut fattas enligt 9 § 2 LSS

**Enligt riktlinjer upp till (15) timmar av biståndshandläggare
Utöver riktlinjer överstigande (15) timmar genom enhetschef**

Beslutet skall följas upp minst en (1) gång årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvarig för uppföljning är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

14.12 Personlig assistans i bostad med särskild service (enl. LSS och SoL)

I särskilt boende (9 § 8 LSS, 9 § 9 LSS, 4 kap 1 § SoL) skall det finnas ett "basstöd" som tillgodoser den enskildes behov. I en gruppboende ska det finnas en fast personalbemanning som täcker den enskildes hela hjälpbehov, därför föreligger inte rätt till personlig assistans i detta boende. I bostad där Timrå kommun har förstahandskontraktet finns inget som hindrar insatsen personlig assistans.

14.13 Tillfälligt utökat behov av personlig assistans

Tillfällig ökning av behovet av personlig assistans (gäller när en person redan har ett beslut om assistans) berättigar inte till ökad statlig assistansersättning från Försäkringskassan. Den enskilde ansöker om tillfälligt utökat assistans enligt LSS till biståndshandläggare. Tillfälligt behov av utökad tid kan exempelvis finnas i samband med en semesterresa, vid tillfällig försämring av hälsotillståndet eller vid ordinarie assistent sjukdom.

När ansökan gäller semesterresa utanför närmiljön, bedöms en resa, max en vecka per år inom Skandinavien, vara tillräckliga för att den enskilde skall tillförsäkras goda levnadsvillkor. Resor utomlands kan vid speciella tillfällen, av enskilda skäl ex. begravning av nära anhörig i ett tidigare hemland, anses vara nödvändiga för att den enskilde skall anses tillförsäkras goda levnadsvillkor.

14.14 Tillfälligt utökat behov av personlig assistans vid tillfällig försämring i hälsotillståndet

Kommunen har enligt LSS skyldighet att på den assistansberättigades begäran, tillhandahålla personlig assistans under ordinarie assistentens sjukdom. (Se prop. 1992/93:159 s. 73).

Om inte den assistansberättigade tidigare har beviljats någon insats enligt LSS skall en personakt upprättas i samband med att den enskilde begär insatsen. Begäran/ansökan om tillfälligt utökad assistans vid ordinarie assistents sjukdom kan ske genom fullmakt. Beslut om insatsen är ett myndighetsbeslut och fattas av biståndshandläggare trots att det inte ger den enskilde utökade timmar assistans (se svenska kommunförbundets cirkulär 1997:164). Om den enskilde anlitar någon annan utförare än Timrå kommun gäller dessutom att avtal skall skrivas mellan assistanssamordnaren och Förvaltningschefen.

Beslut om tillfälligt utökad behov av personlig assistans vid tillfällig försämring i hälsotillståndet

Beslut fattas enligt 9 § 2 LSS

Av enhetschef

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvarig för uppföljning är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

14.15 Semester/rekreations/rehabiliteringsresor med personlig assistans

Då den enskilde som är beviljad personlig assistans önskar genomföra en resa gäller följande;

- I de fall rese- och logikostnad för assistenten ryms inom beslutet för assistanstimmar och omkostnadsersättningens nivå medges resa.
- I de fall den enskildes assistanstimmar ej räcker skall den enskilde göra en ansökan till biståndshandläggaren. Den enskildes ansökan om tillfälligt utökad personlig assistans prövas enligt gällande lagstiftning och rättspraxis.
- I de fall rese- och logikostnad för assistenten inte ryms inom beslutet för assistanstimmar och omkostnadsersättningens nivå är det den enskildes ansvar att själv stå för kostnaden till den del som avser ledsagaren. Brukare som har ekonomiska svårigheter att själva stå för kostnaden kan ansöka om att få sin rätt till ekonomiskt bistånd prövad.

Beslut om tillfälligt utökad behov av personlig assistans i samband med resa

Beslut fattas enligt 9 § 2 LSS

Beslut fattas genom enhetschef

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvaret för uppföljning är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

15. Riktlinjer för Ledsagarservice (9 § 3 LSS)

Ledsagarservice syftar till att underlätta för enskild att ha kontakter med andra och bryta social isolering. Insatsen är knuten till aktiviteter utanför hemmet till personer som behöver hjälp med att ledsagas mellan olika platser, och utförs av anställd personal. Den enskilde ges genom insatsen möjlighet att till exempel delta i fritidsaktiviteter och kulturliv, besöka vänner eller promenera. Några omfattande insatser i assistansliknande former anses inte ligga inom ramen för ledsagarservice. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven.

I ledsagarservice ingår ingen omvårdnad, men ledsagaren kan bistå med enklare omvårdnad som kan behövas i samband med insatsen, till exempel toalettbesök, måltidsstöd eller av- och påklädning. Ledsagarservice är i huvudsak avsedd för aktiviteter av vardaglig karaktär i närmiljön. Ledsagarservice kan beviljas för att besöka vänner, delta i kulturliv och fritidsaktiviteter samt promenader, aktiviteter som den enskilde annars inte skulle kunna genomföra eller vara delaktig i. Vid bedömningen av behovet av ledsagarservice till barn ska handläggaren beakta omfattningen av föräldraansvaret för barn utan funktionsnedsättning i jämförbar ålder.

15.1 Vem kan få ledsagarservice?

Ledsagarservice kan beviljas den som har en grav fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Det kan exempelvis vara rörelsehinder, syn- eller hörselskada, utvecklingsstörning eller psykisk störning.

Ledsagarservice skall ej beviljas en person som har personlig assistent. Person boende i bostad med särskild service enligt LSS och äldreboende skall få sina behov av ledsagning tillgodosedda av personalen och beviljas normalt inte heller ledsagarservice.

Ledsagarservice ges enbart till vuxna och *ungdomar över 13 år*. Barns behov av ledsagning till och från aktiviteter bedöms vara ett föräldraansvar.

Beslut om ledsagning innebär inte att Timrå kommun bekostar eller anordnar transport till och från aktiviteter för den enskilde. Den enskilde får ett beslut där omfattning i tid per vecka/mån är definierad max 40 timmar per månad. Tiden från och till aktivitet inkluderas i de angivna timmarna. Ledsagartimmar kan inte sparas över ett månadsskifte och avräkning görs av *enhetschef månadsvis*.

15.2 Resevillkor

Resor i samband med ledsagarservicen skall i första hand ske med allmänna kommunikationer eller färdtjänst. Ledsagare får inte köra bil som tillhör den funktionshindrade. Utförandet planeras i samråd mellan den enskilde och ansvarig enhetschef för verkställighet.

Planeringen skall innehålla hur den enskilde vill ha ledsagningstimmarna utförda inom kalendermånaderna. I planeringen av verkställigheten ska uppdragstagaren få reda på vilken omkostnadsersättning som kan accepteras för insatsen enligt gällande riktlinjer.

Beslut i form av ledsagarservice för ungdom/vuxen

Beslut fattas enligt 9 § 3 LSS.

Beslutet fattas av biståndshandläggare enligt riktlinjer upp till (5) timmar per vecka

Beslut utöver riktlinjer av enhetschef

Beslutet skall följas upp minst en (1) gång årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

15.3 Semester/rekreations/rehabiliteringsresor med ledsagarservice

Då den enskilde som är beviljad ledsagarservice önskar genomföra en resa gäller följande;

- I de fall res- och logikostnad för ledsagaren ryms inom beslutet för ledsagarservice och omkostnadsersättningens nivå medges resa.
- I de fall den enskildes ledsagarservicetimmar ej räcker eller den enskilde ej är beviljad kontinuerlig ledsagarservice skall den enskilde göra en ansökan till biståndshandläggaren. Den enskildes ansökan prövas enligt gällande lagstiftning och rättspraxis. I de fall rese- och logikostnad för assistenten inte ryms inom beslutet för assistanstimmar och omkostnadsersättningens nivå är det den enskildes ansvar att själv stå för kostnaden till den del som avser ledsagaren. Brukare som har ekonomiska svårigheter att själva stå för kostnaden kan ansöka om att få sin rätt till ekonomiskt bistånd prövad.

Tillfällen då ett enstaka behov av ledsagarservice kan uppstå är exempelvis vid semesterresor, arbetsresor, konferensresor och medicinska rehabiliteringsresor. När ansökan gäller semesterresa utanför närmiljön, bedöms en resa, max en vecka per år inom Skandinavien, vara tillräckliga för att den enskilde skall tillförsäkras goda levnadsvillkor. Resor utomlands kan vid speciella tillfällen, av enskilda skäl ex. begravning av nära anhörig i ett tidigare hemland, anses vara nödvändiga för att den enskilde skall anses tillförsäkras goda levnadsvillkor. När ansökan gäller en resa i arbetet tas hänsyn till om resan är en förutsättning för den enskildes arbete så att ledsagningen kan motiveras.

Medicinska rehabiliteringsresor beslutas och bekostas av Landstinget. När ansökan gäller ledsagarservice för att kunna genomföra en medicinsk rehabiliteringsresa tas diskussion upp med den enskilde om huruvida det finns andra möjligheter för rehabilitering där nödvändig personal finns tillgänglig.

Bedömning av antal ledsagningstimmar under en resa görs individuellt utifrån den enskildes behov och funktionshinder. Under vistelsen kan det finnas moment som den enskilde kan klara utan någon vid sin sida eller då behovet tillgodoses på annat sätt.

Biståndshandläggaren gör en bedömning av behovet av ledsagarservice sammantaget under resan. Om ledsagarservice beviljas ges inte med automatik ledsagning för hela dygn.

Beslut om Semester/rekreationsresor/rehabiliteringsresor med ledsagarservice

Beslut fattas enligt 9 § 3 LSS.

Beslut fattas av enhetschef

16. Riktlinjer för Kontaktperson (9 § 4 LSS)

Insatsen kan ges till vuxna och ungdomar *över 13 år*.

Kontaktpersonen skall vara en person som ställer upp som medmänniska för en person med funktionshinder som behöver hjälp för att bryta isolering genom att komma i kontakt med andra människor, för att komma ut i samhället och kunna delta i olika aktiviteter. Det är rimligt att en kontaktperson har ex. telefonkontakt med den enskilde en gång per vecka samt att de träffas två gånger per månad. Den enskildes tillstånd och behov är avgörande för uppdragets omfattning.

Kontaktpersonen skall kunna ge råd till den enskilde i vardagliga situationer som inte är av komplicerad natur. Insatsen skall ses som ett icke professionellt stöd. Det bör inte ställas krav på att kontaktpersonen skall rapportera till kommunen om uppdraget. Enhetschef och biståndshandläggare måste dock följa upp insatsen för att bedöma om den skall fortsätta eller förändras. Detta kan ske genom ex. återkommande uppföljningssamtal med den enskilde, ev. legal ställföreträdare och kontaktpersonen. Kommunen behöver ge kontaktpersonen stöd och viss handledning inför och under uppdraget.

Vid bedömning av den enskildes behov ska hänsyn tas till den enskildes sociala nätverk. Avsikten med insatsen är främst att tillgodose behovet av en medmänniska när anhörigkontakt saknas eller behöver kompletteras. Kontaktperson beviljas alltså inte då den enskilde har ett fungerande kontaktnät.

Särskild restriktivitet råder när det gäller personer boende i bostad med särskilt service eftersom behovet normalt skall tillgodoses inom ramen för boendet. Normalt beviljas inte heller kontaktperson till person som har personlig assistans eller omfattande ledsagning. Kontaktpersonen är ingen legal ställföreträdare för den enskilde och kan därför inte företräda denne t.ex. för att begära en LSS insats. Om den enskilde behöver det skall

kommunen, enligt LSS 15 § punkt 6, anmäla till överförmyndaren att behov finns av ex god man.

16.1 Avgift

Ingen avgift för den enskilde. Den enskilde betalar sina egna omkostnader, Kontaktpersonens arvodes- och omkostnadsersättning sker enligt rekommendationer från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Beslut i form av kontaktperson

Beslut fattas enligt 9 § 4 LSS.

Enligt riktlinjer av biståndshandläggare (2) träffar/månad

Beslut utöver riktlinjer enhetschef

**Beslutet skall följas upp minst (1) gång per år.
Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.**

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvarig för uppföljning är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

17. Riktlinjer för Avlösarservice i hemmet (9 § 5 LSS)

Avlösarservice kan vara en viktig del i vardagslivet för föräldrar som har hemmaboende yngre eller vuxna barn eller för maka/make till funktionshindrad. Utgångspunkten för avlösarservice är den funktionshindrades hem, d.v.s. att en person tillfälligt övertar omvårdnaden från anhöriga eller andra närstående. Avlösning kan ges som en regelbunden insats och tillfälligt, i situationer som inte kan förutses. Avlösning kan ges under såväl dagar som kvällar.

När det är fråga om funktionshindrade barn ges insatsen enbart till det funktionshindrade barnet och inbegriper inte syskon.

Vid bedömning av behov av avlösarservice i hemmet för barn är det viktigt att beakta barnperspektivet. Avlastningen för föräldrarna måste också bli bra för barnet. Samtliga beviljade och sökta insatser skall beaktas vid bedömningen. Hänsyn skall tas till om barnet klarar att ha flera olika typer av insatser. I vissa fall är det viktigt att det funktionshindrade barnet möts med få kontaktytor och bra struktur.

Om ansökan gäller kontinuerliga tillfällen med avlösarservice dygnet runt, även nattetid, skall handläggaren diskutera möjligheten till att avlasta familjen genom annan LSS-insats exempelvis korttidshem eller stödfamilj.

Om den enskilde beviljats personlig assistent, beviljas i normalfallet ej avlösarservice i hemmet.

Beslut i form av avlösarservice i hemmet

Beslut fattas enligt 9 § 5 LSS.

Beslut fattas av biståndshandläggare, enligt riktlinjer regelbunden avlösarservice upp till (5) timmar per vecka eller tillfällig avlösarservice upp till (2) dygn

Beslut utöver riktlinjer av enhetschef.

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Avlösarservice beviljas för max (2) år i ärenden som rör barn- och unga.

Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör. Beslutet skall följas upp minst en (1) gång per år.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljning är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

18. Riktlinjer för Korttidsvistelse utanför det egna hemmet (9 § 6 LSS)

Korttidsvistelse innebär att en funktionshindrad person tillfälligt under en kortare eller längre tid vistas på ett korttidshem, hos en familj eller deltar i lägerverksamhet.

I lagens förarbeten anges att den enskildes, eller den enskildes familjs, önskemål så långt som möjligt skall vara avgörande vid val av korttidsvistelse. Även lokala förutsättningar bör kunna styra utformningen. Korttidsvistelse bör kunna erbjudas både som en regelbundet återkommande insats och som en lösning vid akuta situationer.

Korttidsvistelse kan vara en aktuell insats till föräldrar eller make/maka som har hemmavarande barn, ungdom eller vuxen som är funktionshindrad.

Vistelsen skall erbjuda miljöombyte och rekreation och ge möjlighet till personlig utveckling. Förälder eller annan vårdare skall dessutom få avlösning i omvårdnaden. Insatsen bör också kunna ses som ett led i att bryta ett ensidigt beroende mellan barn och föräldrar.

För att insatsen skall beviljas skall det finnas behov av;

- rekreation för den funktionshindrade och
- avlösning för den anhörige

Vid bedömningen av korttidsvistelse för barn skall barnperspektivet beaktas. Hänsyn tas till barnets bästa och med utgångspunkt från barnets hela situation när insatser beviljas. Samtliga beviljade och sökta insatser skall uppmärksammas vid bedömningen. Hänsyn skall tas till om barnet klarar flera olika typer av insatser. I vissa fall är det viktigt att det funktionshindrade barnet möts med få kontaktytor och en bra struktur.

Korttidsvistelse ges utanför hemmet och kan beviljas i olika former;

- Korttidshem
- Stödfamilj
- Läger

För att verksamheten skall kunna planera sina resurser måste, i beslut om korttidsvistelse, framgå i vilken omfattning den enskilde behöver insatsen.

- Beslut om korttidsvistelse anges i antal *dygn/år*, max 7 dygn per månad.
- Korttidsvistelse kan beviljas för enstaka tillfällen eller som en regelbunden insats.
- Korttidsvistelse kan beviljas för max två (2) år.

Barns behov av transport till och från korttidsvistelse bedöms vara ett föräldraansvar. Beslut om korttidsvistelse innebär inte att Timrå kommun bekostar eller anordnar transport till och från för den enskilde.

Beslut i form av korttidsvistelse

Beslut fattas enligt 7 § och 9 § 6 LSS.

Beslut fattas av biståndshandläggare, enligt riktlinjer för upp till (3) dygn per månad.

Beslut utöver riktlinjer av Biträdande verksamhetschef/Verksamhetschef

Beslutet tidsbegränsas upp till (2) år och följs upp minst (1) gång årligen.

Tidsbegränsade beslut följs upp i god tid innan beslutet upphör.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

18.1 Köp av plats av annan anordnare

Verksamhetschef bedömer behovet av insatsen korttidsvistelse och överlämnar gynnande beslut till enhetschef. Om ansökan gäller korttidsvistelse på specifik köpt plats av annan anordnare, i annan kommun eller ex. stiftelse hanteras denna fråga av ansvarig enhetschef.

Kommunens mål är att tillgodose varje individs behov inom den egna verksamheten utifrån individuella lösningar. Om det, för en enskild individ, inte är möjligt av specifika skäl kan beslut tas om att köp av plats av annan anordnare. Enhetschefen förbereder och föredrar ärendet för verksamhetschef. Om Verksamhetschef avslår ansökan om köpt plats genom annan anordnare ges den enskilde möjlighet att överklaga.

Köp av plats för korttidsvistelse hos annan anordnare ex. stiftelse eller annan kommun.

Beslut fattas av verksamhetschef i samråd med förvaltningschef

Verkställs av enhetschef, senast inom tre (3) månader.

18.2 Korttidstillsyn 13 – 21 år (9 § 7 LSS)

Skolbarnomsorg före och efter skoltid upphör enligt skollagen då barnet är över 12 år. För att underlätta för familjer med funktionshindrade barn finns enligt LSS möjlighet till förlängd skolbarnomsorg, s.k. korttidstillsyn så länge som barnet/ungdomen går i skolan (upp till 21 år på särgymnasium).

Syftet med korttidstillsyn enligt LSS är att ge skolungdom mellan 13-21 år meningsfull fritidssysselsättning utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov. Insatsen gäller före och efter skoltid när föräldrar förvärvsarbetar eller studerar.

Korttidstillsyn kan beviljas för max två (2) år. Barns behov av transport till och från korttidstillsyn bedöms vara ett föräldraansvar.

Beslut om korttidstillsyn innebär inte att Timrå kommun bekostar eller anordnar transport till och från för den enskilde.

Beslut i form av korttidstillsyn 13 – 21 år

Beslut fattas enligt 9 § 7. LSS.

Beslut fattas av biståndshandläggare

Beslutet skall följas upp minst en (1) gång per år.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Tidsbegränsade beslut följs upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

Korttidstillsyn till ungdomar i familjer där föräldrar ej förvärvsarbetar eller står till arbetsmarknadens förfogande samt korttidstillsyn under förälders lagstadgade semester.

Beslut i form av korttidstillsyn till ungdomar i familjer där föräldrar ej förvärvsarbetar eller studerar

Beslut fattas enligt 9 § 7 LSS.

Beslut fattas av Biträdande verksamhetschef/Verksamhetschef

Beslutet skall följas upp minst en (1) årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Tidsbegränsade beslut följs upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

19. Riktlinjer Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar utanför föräldrahemmet (9 § 8 LSS)

Ett av socialtjänstens främsta mål är att skapa förutsättningar för att funktionshindrade barn och ungdomar ska kunna växa upp i sina föräldrahem. Barn som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar har rätt till boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar.

Boendeformerna familjehem och bostad med särskild service för barn och ungdomar är frivilligt valda och skall i förhållande till barnets hem vara en kompletterande varaktig uppväxtmiljö.

19.1 Familjehem

Insatsen familjehem enligt LSS, innebär en möjlighet för barn och ungdomar som på grund av sitt funktionshinder har behov av ett boende i en annan familj än den egna. De familjehem som omsorgen om funktionshindrade anlitar och som tar emot ett funktionshindrat barn måste uppfylla minst lika stora krav som de familjehem som verkställigheten inom barn- och familj anlitar.

I frågor som rör beslut om familjehem är det av största vikt att samverkan sker mellan biståndshandläggare, omsorgen om funktionshindrade samt barn- och familjeenheten. Om det funktionshindrade barnet/ungdomen tillhör personkretsen enligt LSS fattas beslut enligt LSS.

Om det funktionshindrade barnet ej tillhör personkretsen kan beslutet fattas enligt SoL. Innan beslut tas om barnet eller ungdomen behöver bo i ett familjehem måste orsakerna nog utredas och andra alternativ uteslutas.

Familjehem enligt LSS är aldrig en ersättning för föräldraskapet utan är ett komplement. Vid brister i föräldrars förmåga ligger alltid ansvaret att utreda detta inom barn- och familjeenheten.

Beslut i form av familjehem

Beslut fattas enligt 9 § 8. LSS.

Beslut fattas av enhetschef

Beslutet tidsbegränsas upp till (2) år och följs upp minst en (1) gång per år.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Tidsbegränsade beslut följs upp i god tid innan beslutet upphör.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

19.2 Bostad med särskild service för barn och ungdomar

För barn med speciella behov som inte kan bo i föräldrahemmet kan bostad med särskild service vara ett bättre alternativ än familjehem. Denna boendeform kan även finnas för små barn med stora behov av kvalificerad särskilt utbildad personal och teknisk utrustning. Boendet skall vara utformat så att det ges goda möjligheter för barnet att bibehålla en god kontakt med föräldrar/vårdnadshavare och syskon.

Boende i bostad med särskild service för barn och ungdomar är aldrig en ersättning för föräldraskapet utan är ett komplement. Vid brister i föräldrars förmåga ligger alltid ansvaret att utreda detta inom Individ- och familjeomsorgen.

I insatsen ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter, (9 c § LSS).

När man följer upp insatsen så skall det kontrolleras att det finns skriftliga habiliteringsplaner för de barn och ungdomar som bor i bostad med särskild service och att vårdnadshavare eller god man ges möjlighet att delta vid aktuell planering.

Beslut i form av bostad med särskild service för barn och ungdomar

Beslut fattas enligt 9 § 8 LSS.

Beslut fattas av enhetschef

Beslutet tidsbegränsas upp till (5) år.

Beslutet följs upp var (1) gång/årligen.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

19.3 Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad (9 § 9 LSS)

Vuxna personer som omfattas av lagen kan ha rätt till en bostad. I lagen skiljer man på två former:

- Bostad med särskild service
- Särskilt anpassad bostad

I insatsen bostad med särskild service ingår omvårdnad, fritidsverksamhet och kulturella aktiviteter enligt 9 c § LSS. Detta gäller dock inte särskilt anpassad bostad.

”De grundläggande kraven på en bostad för vuxna enligt LSS utesluter dock vissa boendeformer. Insatsen kan t.ex. inte ges i form av boende på sjukhem, korttidshem, hem för vård eller boende eller på folkhögskola.”

(Socialstyrelsens stöd för rättstillämpning och handläggning ”Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS” s. 33)

19.4 Bostad med särskild service

Bostad med särskild service kan vara utformad på olika sätt. Huvudformerna är:

- Servicebostad
- Gruppboendeställe

Omvårdnad och individuellt anpassad vård enl. SOFS 2002:9 (S). Socialstyrelsen har tydliggjort definitionen av omvårdnad i SOFS 2002:9 (S). Författningssamlingen innehåller föreskrifter och allmänna råd om bostad med särskild service för vuxna enligt LSS.

En föreskrift är bindande regler.

”Socialstyrelsen föreskriver följande med stöd av 13 § andra stycket förordningen (1993:1090) om stöd och service till vissa funktionshindrade och beslutar följande allmänna råd.”

1 § Med omvårdnad avses i dessa föreskrifter och allmänna råd all individuellt anpassad hjälp i den dagliga livsföringen som för de boende skall ingå i insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

2 § Med individuellt anpassad hjälp i den dagliga livsföringen avses insatser som skall tillgodose den enskildes psykiska, fysiska och sociala behov, t.ex. hjälp med att:

- Äta, dricka och förflytta sig
- Sköta personlig hygien och klä sig
- Sköta hemmet, tillreda måltider, göra ärenden och inköp
- Kommunicera, upprätthålla sociala kontakter och bryta isolering
- Göra tillvaron begriplig, förutsägbar och trygg
- Planera framåt
- Göra hälso- och sjukvård, inklusive habilitering, rehabilitering och hjälpmedel, och den tandvård som den enskilde behöver tillgänglig

- Se till att misstankar om övergrepp och andra brott mot den enskilde polisanmäls

3 § Omvårdnad enligt 9 c § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade skall ges på ett sådant sätt att den stärker den enskildes tilltro till sin egen förmåga.

Den ska därför:

- Kontinuerligt anpassas efter rådande omständigheter så att den svarar mot den enskildes aktuella situation
- Noggrant planeras, dokumenteras och följas upp

19.5 Servicebostad

Servicebostad kan för vissa personer med funktionshinder vara en lämplig mellanform av bostad – mellan ett helt självständigt boende i en egen lägenhet och en lägenhet i en gruppboende. Med servicebostad avses en fullvärdig bostad med god tillgänglighet där omfattande service och vård kan ges dygnet runt. Lägenheterna ligger ofta samlade i samma hus eller i kringliggande hus. Utifrån den enskildes behov skall dygnet runt stöd erbjudas i den egna lägenheten av en fast personalgrupp. Där det finns flera servicebostäder skall det också finnas gemensamma utrymmen för service och gemenskap. I en servicebostad kan det bo fler personer än i en gruppboende.

Enligt socialstyrelsens skrift ”Bostad med särskild service för vuxna enligt LSS” bör antalet boende vara så begränsat att serviceboendet integreras i bostadsområdet och en institutionell boendemiljö undviks.

Assistansersättning från Försäkringskassan kan utgå till den som bor i servicebostad.

Beslut om bostad med särskild service för vuxna, i form av servicebostad

Beslut fattas enligt 9 § 9 LSS.

Beslut fattas av enhetschef

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljning är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

19.6 Gruppboende

Med gruppboende avses bostäder med gemensamhetsutrymmen och där omsorg kan ges alla tider på dygnet. Gruppboende skall vara ett bostadsalternativ för funktionshindrade som har ett så omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov att det behövs tillgång till personal dygnet runt. I princip skall man kunna täcka den enskildes hela stödbehov. Syftet med

gruppboenden är att vuxna funktionshindrade, som inte klarar eget boende eller boende i servicebostad, ändå skall ha möjlighet att lämna föräldrahemmet och skapa sig ett eget hem.

Den som bor i gruppboende har inte rätt till personlig assistans. När det gäller kontaktperson och ledsagare beviljas detta i regel inte till person boende i bostad med särskild service. Dock måste hänsyn tas till den enskildes totala livssituation vad gäller kontakt med anhöriga etc.

Beslut om bostad med särskild service för vuxna, i form av gruppboende

Beslut fattas enligt 9 § 9 LSS.

Beslut fattas av enhetschef

Beslutet skall följas upp minst en (1) gång årligen.

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljning är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

19.7 Särskilt anpassad bostad

Om den funktionshindrade, med stöd av insatser enligt LSS och viss grundanpassning av bostaden, klarar ett boende i en särskilt anpassad bostad utan fast bemanning, kan detta vara att föredra framför servicebostad eller gruppboende. I förekommande fall är det en fråga om en egen bostad i ett vanligt bostadsområde som förmedlas genom handikappomsorgen i Timrå kommun.

Behovsprövat stöd och service som ledsagarservice, hjälp i hemmet och personlig assistans kan utgå till den som bor i särskilt anpassad bostad inom ramen för SoL, LSS och LASS.

Beslut om bostad med särskild service för vuxna, i form av särskilt anpassad bostad

Beslut fattas enligt 9 § 9 LSS.

Beslut fattas av enhetschef.

Beslutet skall följas upp minst en (1) gång per år.

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

20. Riktlinjer för Daglig verksamhet (9 § 10 LSS)

Insatsen daglig verksamhet har endast den rätt till som är i yrkesverksam ålder (under 67 år), tillhör personkrets 1 eller 2 och som inte arbetar eller studerar. Rätten till denna insats förutsätter att andra möjligheter till sysselsättning/aktivitet har uteslutits. Detta ska av utredningen verifieras genom intyg, exempelvis läkarintyg, intyg via Försäkringskassan eller Arbetsförmedlingen.

Insatsen har som syfte att bidra till personlig utveckling och främja delaktighet i samhället. När det gäller omfattningen av daglig verksamhet bör samma generella normer gälla som i arbetslivet. Insatsen ska erbjuda deltagarna en individuellt anpassad verksamhet efter vars och ens förmåga. Verksamheten rymmer aktiviteter med habiliterande inriktning och kan även innehålla produktionsinriktade uppgifter. Den enskilde ska i normalfallet få all den omvårdnad som han eller hon behöver för att klara av att delta i daglig verksamhet genom den personal som redan finns i den dagliga verksamheten. Omvårdnad enligt 9 c § LSS ingår i insatsen.

Beslut i form av daglig verksamhet

Beslut fattas enligt 9 § 10 LSS.

Beslut fattas av biståndshandläggare

Om skäl till tidsberäkning av beslut föreligger anges sådant med besvärshänvisning. Vid tidsbegränsade beslut följs biståndet upp i god tid innan beslutet upphör.

Uppföljning sker omgående vid inkomna klagomål.

Ansvarig för uppföljningen är biståndshandläggare i tilldelat ärende.

21. Riktlinjer för Individuell plan (enligt 10 § LSS)

Den som har rätt att få insatser enligt LSS har rätt att begära och få en individuell plan.

En individuell plan består av två delar: dels av ett planeringsmöte där den enskilde tillsammans med andra diskuterar och planerar vad och på vilket sätt den enskilde vill förändra sin situation, och dels det dokument som blir resultatet.

Den individuella planen skall ge en överblick över planerade och beslutade insatser samt ge den enskilde ökade möjligheter till inflytande över sitt liv och sin vardag.

Den enskilde kan hos LSS handläggaren, muntligt eller skriftligt, begära en individuell plan enligt 10 § LSS.

Den enskilde har själv rätt att bestämma:

- Vem som skall ansvara för att upprätta planen
- Vem eller vilka som skall bjudas in till planeringsmötena
- Vilka av den enskildes behov eller önskemål som är viktigast att uppfylla just nu

I planen redovisas vilka åtgärder som vidtas av annan, ex skolgång. Kommun och Landsting underrättar varandra om upprättande av planer (sekretessen är då undantagen)

22. Avgifter LSS

Avgift beräknas och beslutas av särskilda avgiftshandläggare. Avgifter får inte tas ut för omvårdnad enligt LSS. Den enskilde betalar däremot:

För mat, hyra och el i bostad med särskild service. Kostnad för gemensamma utrymmen åvilar kommunen.

För mat i korttidshem eller liknande.

23. Att verkställa beslut

Socialtjänstens mål är att varje beslut ska verkställas snarast möjligt. Ofta finns dock behov av längre eller kortare tids planering för att organisera utförandet på ett bra sätt utifrån den enskildes stödbehov. En bekräftelse i Procapita är en kvittens på att insatsen har verkställts. Om det finns hinder i att verkställa beslutet ska återkoppling ske till biståndshandläggare ansvarig verkställare efter överlämnande av individuppdraget alternativt när utföraren vid upprepade tillfällen försökt verkställa beslutet. För att ärendet ska kunna rapporteras till nämnd och nationella myndigheter, enligt lagkrav och riktlinjer, ska alla försök att verkställa ett uppdrag dokumenteras.

Om verkställighet av en beslutad insats dröjer på grund av att insatsen inte finns tillgänglig enligt beställning kan den enskilde erbjudas andra insatser enligt samma lag i avvaktan på verkställighet av beslutad insats. Om en insats inte blir verkställd inom rimlig tid på grund av att den funktionshindrade tackar nej måste ställningstagande göras om den funktionshindrade fortfarande har behov av insatsen. Beslutet kan komma att omprövas enligt förvaltningslagen 27 §.

23.1 Icke verkställda beslut

Samtliga icke verkställda beslut det vill säga gynnande beslut om bistånd enligt LSS som inte har verkställts inom tre månader ska rapporteras till socialstyrelsen. Sanktionsavgifter kan utdömas om en kommun inte tillhandhåller beviljat bistånd inom skälig tid.

24. Uppföljning och samverkan myndighet/utförare

Beviljat bistånd ska följas upp vid väsentligt förändrade hjälpbehov. Om inga förändrade förhållanden har kommit till socialnämndens kännedom görs en uppföljning av biståndsbeslutet med hänvisning till bestämmelse av riktlinjer för beviljade insatser.

Uppföljning av utförandet sker löpande i form av till exempel:

- Dokumentation, exempelvis rapportering av tider, närvarostatistik
 - Årlig rapportering av utförande av insats för varje brukare
 - Regelbunden samverkan
 - Utföraren ska utan dröjsmål meddela behov av uppföljning till berörd biståndshandläggare, till exempel då brukaren avbryter en kontakt.
-